

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 28 (2304) Год XLV

Беласток 9 ліпеня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Дзесяць гадоў беларускай дзяржаўнасці

Яўген МІРАНОВІЧ

З ліпеня афіцыйны Мінск адзначыў Дзень незалежнасці Беларусі. Гэтага дня 1944 г. савецкія войскі вызвалілі Мінск ад нямецкіх акупантаў. Вяртанне на Беларусь савецкай сталінскай улады ад чатырох гадоў стала сімвалам незалежнасці Беларусі. Ініцыятарам устанаўлення гэтай даты як Дня Незалежнасці быў Аляксандр Лукашэнка, які пасля „кансультатыўнай нарады” у выглядзе славутага рэферэндуму ў лістападзе 1996 г. вярнуў хвалу савецкай палітычнай спадчыне.

27 ліпеня г.г. міне таксама дзесятая гадавіна абвяшчэння Вярхоўным Саветам Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі „Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце БССР”. Ад 1993 года 27 ліпеня пастановай парламента Беларусі было назначана афіцыйным нацыянальным святам і адзначалася як Дзень Незалежнасці. Дарэчы, такое яго званне было поўнасцю апраўдана.

7 артыкул успомненай „Дэкларацыі” ўстанавіў вяршэнства Канстытуцыі БССР на тэрыторыі рэспублікі. Такім чынам усе савецкія заканадаўчыя акты страцілі юрыдычную сілу. Выступаць ад імя беларускага народа мог толькі Вярхоўны Савет, які паставіў і паслядоўна ў той час пераўтвараўся ў сапраўдны парламент. Камуністычная партыя пасля сямідзесяці гадоў панавання была пазбаўлена манаполіі на ўладу, а год пасля — на нейкі час — была нават забаронена яе дзейнасць. 12 артыкул „Дэкларацыі” заяўляў, што кожная дзейнасць супраць суверэнітэту Беларусі будзе „прастудаўшчыцца па законе”. „Дэкларацыя” пачвярдзала ранейшую пастанову Вярхоўнага Савета аб выключнасці беларускай мовы ў якасці дзяржаўнай на тэрыторыі рэспублікі. Давала яна таксама беларускаму ўраду магчымасць стварыць сваю нацыянальную армію, рэспубліканскую міліцыю і службу бяспекі. Гэты заканадаўчы акт адкрываў дарогу да сапраўднай незалежнасці. Таму менавіта пасля прыходу да ўлады А. Лукашэнкі 27 ліпеня не магло надалей заставацца нацыянальным святам беларусаў. Гэтая дата сімвалізавала выхад Беларусі са стану цалковітай залежнасці ад маскоўскага палітычнага цэнтра. Зусім адваротную канцепцыю палітыкі прадстаўляў Аляксандр Лукашэнка. Таму прыдумаў дату нацыянальнага свята, якая адпавядала яго ідэі інтэграцыі з Расіяй. Дзень уваходу Чырвонай Арміі ў Мінск у 1944 г. вельмі лагічна адпавядаў патрэбам лукашэнкайскай палітыкі. Іншая справа, што 3 ліпеня не мае ніякага дачынення да справы незалежнасці Беларусі.

[працяг 2]

Вольга (першая злева) і Анатоль Краўчукі на Днях Бельска паказалі, як малоецца ў Крывой.

Мастак з Крывой

Міраслава ЛУКША

Быў на уральскіх горах, на краю Еўропы пабыў, а роднае мовы і вёры свое нігдэ нэ забыў.

Анатоль Краўчук, колькі ён гадоў малюе? Кажа, ад маленства, а 77 гадоў кончыў, на 78 месяц пайшоў.

— А што пенсіянер можа рабіць? — смеецца. — Ляжаць? Ляжаць не хочацца, бо нудна. То і займаюся такім вось.

— Усё рабіць! — з гонарам сцвярджае жонка дзядзькі Анатоля Вольга. — Няма такое работы, каб ён не рабіў. І на камбайніе ўмее, і на трактары... А па-сапраўднаму малюе — сем гадоў, у такім большым маштабе. На агульныя выстаўкі мастакоў-аматараў ездіць, меў дзве ўзнагароды. А збираецца вось у Скерневіцы.

— Каб зрабіць уласную выставу, — мяркуе мастак, якога добрых карцін хапіла б напэўна на індывидуальную выстаўку, — то можа „не аплацицца скурка на выправу”. Бо трэба было б на ўласны кошт, і гасціну таксама нейкую справіць...

Да карцін на выстаўцы на Днях Бельска падыхаўшы засікаўленыя. Асабліва адна сівенская дама са знаўствам разглядае карціны. Гневаецца, бы за сваё ўласнае, што мастак прадаў найлепшую, на якой родная вёска. Карціна паехала ў Варшаву. Яна за нікія гроши не аддала б такога шэдёуру! Падабаюцца ёй таксама „Грыбнікі”. Да карцін гэтае спадар Анатоль склаў адмысловы вершык, пра тое, як грыбнікі, стары і малады, спаткаліся на лясной палянцы. Грыбоў — адны баравікі — поўныя кашы. Распалілі касцёр, каб ушанаваць багаты плён. Паставілі „вінска” на пянёк, і разважаюць пра

жыццё. Стары неяк спраўляецца з жыццём, за пенсію, хоць невялікую, хапае яму каб пражыць. А малады — хоць і механік, і трактарыст, без працы. Гарэлка яго згубіла. „Гарэлка, віно, — для ўсіх, — тлумачыць дасведчаны калега, — але трэба іх спажываць умеру!” Тут настае страфа пра шкоднасць алкаголю і „вынаходстваў” і іх кепскі ўплыў на вясковую моладзь. А да другога малюнка — таксама верш-каментар: „Я на полі сею жыто і пшаніцу. Люблю тые полі, што калісь можэ былі, о которых молодыі даўно вжэ забылі. Шчэ й люблю той лес, што коло нас ростэ. За лесом рэчка Орлянка тэчэ. Рэчка Орлянка колісі глыбока была, і рыбы ў ёй много было, а в лесі том не мало грыбоў шчэ росло. Я рэчку ту ў лес добре знаю, бо рыбу там лапаў, а грыбы то й шчэ збіраю. Млын водяны стояў, млын Ужыкі здаваўся, по ім то одён фундамэнт остався. Фундамэнт і стены голы на старом гостініцы стоят... Добре і злое прожыў, а о своём родном краю нігдэ нэ забыў...”

Быў Анатоль Краўчук на Урале, на краю Еўропы, бо адтуль вярнуўся з жонкай і трывама дзецьмі (трэцяе ў дарозе) на бацькаўшчыну. Ваеннае ліхапеце занесла іх аж туды, і па волі, і па няволі. Вярнуліся дадому 2 снежня 1956 г. „Хата старая, соломою крыта была. У хаты шчэ маты старая жыла. Вэрнуўся додом, у руоднэ сэло, котэрэ колыской моё было. Сэло тое звэцца Крывая. Тут маты маленькім мэнэ колыхала. Тут я родыўся, тут вмэртві я хочу і тут коб поховалі ў зэмлю свою...”

„По доўгой розлuci якая мне міла была тая, што вечно люблю — моя до-

Каб Кашубы былі часткай Еўропы

— Зараз вельмі многа гаворыцца, што мы, кашубы, з'яўляемся асобнай этнічнай групай. Я не хацеў бы бачыць нас як нацыянальную меншасць. Мы павінны адзначаць нашу культурную адметнасць, асабліва калі ідзе пра мову, традыцыі, абрацы.

[болей 3]

Чуюся ў сіле творчага пад'ёму

Маючы вялікае жаданне вучыцца, хадзіў я на вячэрнія курсы ў „Доме рабочых”. Упрасіўся ў вольную школу рэсунку і мальстрэма, якой кіраваў літоўскі мастак А. Варнас, пазнаёміўся там з мастакамі Дзідзёкасам і Рафалам Якімовічам — скульптарам, з якім дружба і прыяцельскія адносіны трываюць да гэтага часу.

[аўтабіографія 4]

У Бельскім белліцэ

А ў першыя класы ліцэя падалі за-яўкі 175 кандыдатаў. Улічваючы лік кандыдатаў, спадарыня дырэктар намерана стварыць у новым навучальнym годзе аж пяць першых класаў.

[набор 5]

Чарнобыль будзе яшчэ жыць доўга

„Чарнобыльскую малітву” пераклалі ўжо на чатыранаццаць моў свету, тым не менш, кніга не дачакалася друку ў Беларусі. Но не знойдзеце ў ёй гераізму, савецкага патрыятызму тушыцеляў чарнобыльскага пажару, ліквідатораў аварыі.

[рэцензія 8]

Жыве парапія ў клубе

Мала якая вёска на Беласточчыне мае такія культурныя дасягненні як Рыбалы. Тут выдаюцца кнігі бацюшкі-навукоўца, дзейнічае адзін з самых цікавейшых народных калектываў „Хлопцы-рыбалоўцы”.

[мерапрыемства 9]

За соль можна было ўсё купіць

Бацька працаваў прадаўцом у краме, прадаваў шнуркі да жняярак. У 1920 годзе, калі пасля рэвалюцыі настала бяды, сталі бежанцы выязджакаў дадому. Тата купіў каня і воз. Мы ехалі фурманкаю і пехатою ішлі. Цяжка было, дарогі палявыя, пясчаныя.

[безсанства 10]

Беларусь — беларусы

Галадоўка супраць бяспраўя

30 чэрвеня г.г. бестэрміновую галадоўку пратэсту супраць бяспраўя аб'явіў Дзмітрый Абадоўскі, жыхар Магілёва, які цяпер знаходзіцца пад вартай у мясцовай турме УЖ15/СТ-4. У заяве, разасланай у суды, прокуратуру, праваабарончым арганізацыямі і сродкі масавай інфармацыі, Дз. Абадоўскі піша, што абвінавачанне яго ў згвалтаванні і двух крадзяжках з узлом было сфабрыкована, а асуджэнне на 5 гадоў і 3 месяцы пазбаўлення волі з'яўляецца палітычным праследам яго самога і ягонай сям'і.

Аўтар заявы прыводзіць прыклады парушэнняў крымінальна-працэсуальнага заканадаўства падчас следства, піша пра незаконныя методы атрымання „доказаў” шляхам біцця і псіхалагічнага націску на другога абвінавачанага,

які абгаварыў яго, аб чым сам заявіў на судовым пасядженні. Паводле галадоўчага, крымінальнае праследаванне ягонай асобы перш за ўсё звязана з палітычнымі мэтамі магілёўскіх улад у адносінах да яго бацькі, Сяргея Абадоўскага, які шмат гадоў займаецца праваабарончай дзеянасцю, а таксама з апазыцыйнай дзеянасцю ягонага брата, Яна Абадоўскага, які атрымаў палітычнае прыстанішча ў Польшчы.

Дзмітрый Абадоўскі адзначае, што права на справядлівы судовы разбор — гэта норма міжнароднага права ў галіне правоў чалавека і выказвае спадзіванне, што рана ці позна фальшывыя абвінавачанні супраць яго атрымаюць належную ацэнку у сапраўды справядлівым і бесстороннім судзе.

(вл)

Супрацоўніцтва Беластока з Гроднам

16 чэрвеня г.г. у Беластоку старшыня Гродзенскага гарвыканкама А. Пашкевіч і прэзідэнт горада Беластока Рышард Тур падпісалі „Пагадненне аб супрацоўніцтве паміж горадам Гродна (Беларусь) і горадам Беласток (Польшча) на 2000-2002 гады”. Пагадненне прадугледжвае супрацоўніцтва ў галіне гаспадаркі, культуры і мастацтва, асветы і навукі, спорту і турызму ды абмену інфармацыяй. Абодва бакі будуць таксама абменьвацца во-

пытам паміж органамі кіравання. У шостым пункце дакумента дагаворныя бакі запісалі, што „пракладуць магчымыя намаганні, каб на прынцыпе ўзаемнасці выдзеліць сродкі на правядзенне мерапрыемстваў у галіне развіцця культур нацыянальных меншасцей”. Абавязкі каардынатараў у рэалізацыі падпісанага пагаднення ўскладзены на прадстаўнікоў абодвух гарадоў — В. Лайцэля (Гродна) і Марка Казлоўскага (Беласток). (вл)

Фальшывыя долары канфіскаваны ў Гродне

У Гродне пры спробе збыць тры з паловай тысяч падробленых долараў былі затрыманы браты Насіравы. Паводле следчай інфармацыі, фальшывыя долары былі падроблены на тэрыторыі Польшчы або Беларусі. Братья падазраюцца не толькі ў распаўсюджванні, але і ў падробцы несправядлай валюты.

Упраўленне ўнутраных спраў Гродзенскага аблвыканкама падкрэслівае, што аперацыя па затрыманні фальшываманетчыкаў была распрацавана

і праведзена пры дапамозе спецыялістаў з Міністэрства замежных спраў рэспублікі. У ходзе яе асабліва вылучыўся старшыня гродзенскага АМАПа Іван Дзянішчык. Злачынцы прарабавалі ўцячы на аўтамабілі, але міліцыянер ускочыў на дах і, трymаючыся некалькі мінут пры хуткасці аўтамабіля прыкладова 100 км/гадз., разбіў люк зверху і пранік у салон.

Ала ЯНАВА

www.open.by, 17.06.2000 г.

„Нямецкі дом”

Улады Беларусі і Германіі праяўляюць зацікаўленасць у рэалізацыі праекта „Нямецкі дом”, ініцыятарам якога выступіла аднайменнае грамадскае аб'яднанне немцаў Беларусі.

Як паведаміў БелаПАН старшыня аб'яднання „Немецкі дом” Аляксандар Шлегель, канцэпцыя праекта мае на мэце стварэнне жылога комплексу для этнічных немцаў, якія жывуць у Беларусі. У ягоны склад павінны таксама ўваходзіць збудаванні адміністрацыйнага, адукацыйнага, культавага, аздараўленчага і вытворчага прызначэння. Аўтары ідэі лічаць, што такі анклаў, які дзейнічае на рыначных прынцыпах, дазволіць перавесці працэс стыхійных зносін паміж немцамі, што жывуць у Беларусі, у паясідзённае рэчышча. Па словах Шлегеля, у рэалізацыі

этай ідэі дасягнуты пэўныя поспехі. Пад будаўніцтва пасёлка на 500 чалавек аб'яднанню выдзелены ўчастак у Мінскім раёне плошчай у 42 гектары, размешчаны непадалёк ад аўтамагістралі і чыгункі. Урад Германіі абяцаў выдзеліць фінансавую дапамогу на будаўніцтва.

Архітэктурны праект комплексу распрацаваны выпускнікамі Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акаадэміі Расціславам Траццяковым і Уладзімірам Ненарокавым. Як стала вядома БелаПАН, 28 чэрвеня ў акаадэміі адбылася абарона дыпломнага праекта гэтых маладых архітэктараў „Пасёлак этнічных немцаў на 500 жыхароў у Мінскім раёне”, падрыхтаванага пад кіраўніцтвам доктара архітэктуры, прафесара Вальмена Аладава. Паводле водгуч-

Камюніке

Штогод 3 ліпеня ў Рэспубліцы Беларусь адзначаецца нацыянальнае свята — Дзень Незалежнасці (Дзень Рэспублікі). Традыцыйнае святкаванне гэтага дня мае паўекавую гісторыю. З ліпеня 1944 г. савецкае войска вызваліла сталіцу Беларусі — горад Мінск. З той пачатку гэты дзень адзначаецца як гадавіна вызвалення Беларусі ад нямецкіх захопнікаў. З 1996 г. мае ён статус галоўнага нацыянальнага свята Беларусі — Дня Незалежнасці (Дня Рэспублікі).

Рэспубліка Беларусь — незалежная дзяржава, якая ўзнікла пасля развалу СССР, і юрыдычна спадкаемніца Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. 27 ліпеня 1990 г. Вярховны Савет БССР прыняў Дэкларацыю аб дзяржаўным суверэнітэце. У 1991 г. згаданы дакумент атрымаў статус канстытуцыйнага закона. Дыпламатычны і консульскія адносіны паміж Рэспублікай Беларусь і Рэспублікай Польшча былі ўстаноўлены 2 сакавіка 1992 г. Першае дыпламатычнае прадстаўніцтва Рэспублікі Беларусь за мяжой было адкрыта 23 красавіка 1992 г. у Польшчы (Варшава).

Беларусь — адзін з заснавальнікаў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. 26 чэрвеня 1945 г. БССР падпісала Статут ААН. У даны момант Рэспубліка Беларусь на міжнароднай арэне выступае як паўнапраўны і незалежны суб'ект міжнароднага права.

У сучасным беларускім грамадстве няма прывілеяваных і нераўнапраўных

народаў, няма дыскрымінацыі людзей па прычыне нацыянальнасці або веравызнання. Усе нацыі і народнасці карыстаюцца роўнымі правамі, нясуць супольную адказнасць за лёс дзяржаўны, у якой жывуць і працуюць.

Рэспубліка Беларусь — адна з лепш гаспадарча развітых дзяржаў, якія састаўляюць СНД. Дзякуючы карыснаму географічнаму распалажэнню, развітай сетцы транспартных шляхоў, якія спалучаюць Еўропу з Азіяй, дзякуючы навукова-тэхнічнаму патэнцыялу і высокакваліфікованым кадрам, гаспадарка Беларусі рэалізуе свае патрэбы пры дапамозе шырокага гандлю з многімі краінамі свету, папраўляючы якаснасць і канкурэнтаздольнасць беларускіх тавараў на зовнешніх рынках.

У 1999 г. тавараабарот паміж Рэспублікай Беларусь і Польскай Рэччу Паспалітай дасягнуў 422,3 млн. дол. ЗША, у тым ліку экспарт беларускіх тавараў склаў 208,3 млн. дол. Ад пачатку 2000 г. наглядаеца павелічэнне тавараабароту з карысным для Беларусі сальдам гандлёвага баланса на 45 млн. дол.

У даны момант на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь зарэгістраваных 200 супольных прадпрыемстваў з узделам польскага капіталу і 150 замежных прадпрыемстваў са стопрацэнтным узделам польскага капіталу. Паміж Рэспублікай Беларусь і Польскай Рэччу Паспалітай практычна стварылася поўная база міжнародных пагадненняў, якія на сённяшні дзень налічвае каля 40 пагадненняў.

Генеральная консульствы
Рэспублікі Беларусь у Беластоку

Таварыства сяброў Нарваўскай зямлі

24 і 25 чэрвеня г.г. прайшлі першыя Дні Нарвы. Склаліся на іх канцэрты вакальна-інструментальных ды фальклорных калектываў з Беласточчыны і Беларусі, выступаюць фатаграфій, карцін, твораў народнага мастацтва ды спаборніцтвы. А ўсё гэта адбывалася пад адкрытым небам, на прыгожай пляцоўцы ля ракі Нарвы — направа каля моста, калі ўядздаюць у Нарву ад Трасцянкі. Святкаванні прыцягнулі на туты нараўлян.

Дадатковай мэтай, якую паставілі сабе арганізаторы Дзён Нарвы — саамарад і мясцовы асяродак культуры — было заснаванне Таварыства сяброў Нарваўскай зямлі (у польскім варыянце Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Narwińskiej). Мэта гэтая была дасягнута. Уздельнікі канферэнцыі, на якой войт Якуб Садоўскі прадставіў інфармацыю пра гміну Нарву і мястэчка ды выйшаў з прапановай стварыць Таварыства,

каў спецыялістаў, у сваёй дыпломнай працы выпускнікі акаадэміі змаглі перадаць нямецкай готыкі спалучаюцца з традыцыйнымі нацыянальнымі стылямі сядзібных дамоў. Жылая зона пасёлка ўлічвае розныя сацыяльныя і ўзроставыя статус будучых ягоных жыхароў і прадуслугі розныя варыянты шматкватэрнай і сядзібнай забудовы. Вытворчая зона гэтага своеасаблівага тэхнаполіса ўключае рыбазавод, дзе будзе разводзіцца фарэль, а таксама кайбасны завод і круглагадовую парніковую гаспадарку.

Аляксандар Шлегель уручыў маладым архітэктарам турыстычны пущёўкі ў Германію і выказаў спадзіванне, што праект „Нямецкі дом”, ажыццёўлены па заказу аб'яднання, у бліжэйшыя гады стане рэальнасцю.

Марат ГАРАВЫ
БелаПАН, 29.06.2000 г.

Дзесяць гадоў беларускай дзяржаўнасці

[1 «працаў

Пасляваенная Беларусь стала крайнай амаль без беларускай нацыі, без беларускай мовы і без беларускай культуры, у якой вырастала савецкае грамадства. Таму 3 ліпеня гэта свята не беларускага народа, але хутчэй савецкага грамадства. Сведчаць аб гэтым таксама савецкія сімвалы, якія спадарожнічаюць лукашэнкаўскай Беларусі на шляху яе вяртання ў расійскую зону ўплываў. Варта аднак памятаць, што менавіта 27 ліпеня, дзесяць гадоў таму, беларускія эліты вельмі выразна прадэмантравалі волю жыцьця ў сваёй незалежнай краіне. І ніякія рэферэндумы не павінны сціраць памяці пра гэты факт.

Яўген МІРАНОВІЧ

Каб Кашубы былі часткай Еўропы

Інтэр'юса з бігневам РАШКОУ-СКІМ, вайтам Хмельна і старшынёй Картузскай рады павятовай.

— Які абсяг займае гміна Хмельна, колькі тут жыхароў і які ў вас бюджет?

— Калі ідзе пра насельніцтва — у нас 6 200 жыхароў, гміна займае аблешар 7,4 тысяч гектараў. Планаваны на гэты год бюджет — 8 мільёнаў злотых. Планаваны бюджет заўсёды дасягаем. Дзякуючы многім ініцыятывам часта ён на 20% большы. Я хацеў бы, каб у гэтым годзе наш бюджет быў большы на 10 мільёнаў злотых.

Калі гаварыць пра інвестицыі, дык на сённяшні дзень вядзем пабудову спартзалы і пракладаем каналізацыю ў дзвюх мясцовасцях. У сувязі з сітуацыяй мы вымушаны самі знаходзіць фінансавыя сродкі, бо сама гміна не мае вялікіх даходаў.

— *Дзе знаходзіце патрэбныя гроши?*

— Лічу, што калі нехта вельмі хоча і стараецца заўсёды знайдзе патрэбныя гроши. Самы просты спосаб — здабыць іх ад Паморскага ваяводы. Знаходжу іх таксама ў Варшаве. Апошнім часам я атрымаў гроши з Міністэрства фізкультуры. Разлічваю, што сродкі на каналізацыю атрымаем ад управы мадэрнізацыі і рэструктурызацыі сельскай гаспадаркі.

— *У Хмельне на кожным кроку супстракаем кашубскую адметнасць. Ці ў сувязі з прамоцый кашубской культуры вядзеце нейкія праекты?*

— Зараз вельмі многа гаворыцца, што мы, кашубы, з'яўляемся асобнай этнічнай групай. Некаторыя называюць нас нацыянальнай меншасцю. Я сам — кашуб *z kri i kości*, бо тут жылі мае бацькі, дзяды і я таксама буду тут жыць. Я ў прыватнасці не хацеў бы бачыць нас як нацыянальную меншасць. Мы павінны адзначаць нашу культурную адметнасць, асабліва калі ідзе пра мову, традыцыі, абрады. Мы павінны трymацца сваіх карэній, хацеў бы, каб кашубы былі адкрытыя на іншыя нацыянальныя і этнічныя праявы. Мы павінны шанаваць сваё, але такім чынам, каб не спрычыніцца да ўзнікання на гэтым грунце канфліктаў. Я хацеў бы, каб гміна Хмельна і ўсе Кашубы былі адкрытыя і прыязныя да ўсіх, адзначаючы прытым хто мы такія.

— *Тады чаму ў школе не вядзеца навучанне кашубскай мове?*

— У праграме Міністэрства адукцыі няма праграмы навучання кашубскай мове. Затое ў многіх наших школах ёсьць дадатковы ўрокі кашубскай мовы. Зацікаўленне мовай вялікае. Да гэтага года існавала кашубская школа ў Гладніцы, аднак з-за фінансавых проблем школа спыніла сваю дзейнасць. Думаю аднак, што найважнейшая справа, што мы хочам падтрымоўваць свае традыцыі. Я ж, як вайт, не буду нікога прымушаць да навуки кашубскай мовы. Усюды, дзе пра тая справы рашае адміністрацыя, пахні палітыкай. Я хацеў бы, каб Кашубы былі не толькі польскім рэгіёнам над морам, толькі каб былі часткай Еўропы.

— *Ці ў Вашым доме гаворыцца на кашубску?*

— У мяне чацвёра дзяцей: трох сыноў і дачка. Найстарэйшы сын належыць да калектыву „Хмяляне” — спя-

Ганна Панфілюк і Міхась Сцяпанюк з вайтам Збігневам Рашкоўскім.

вае кашубскія песні, размаўляе па-кашубску. Я сам, калі яшчэ жыла моя мама не ўмее з ёй гаварыць інакш як толькі па-кашубску. У мایм дому ўжо крыху інакш, мы размаўляем і па-кашубску, і па-польску.

— *Якія прызвічыхарактэрныя мясцовы кашубам?*

— У Хмельне: Глінкош, Дэрч, Прэчкоўскі, Чая, Рашкоўскі.

— *Будучы ў Хмельне мы сустрэлі тут многа грамадзян Беларусі. Мясцовыя людзі наймаюць іх на працу пры трускалках, на будове. Ёсьць нават беларуска-кашубскае сужонства. Ці гміна мае найкія афіцыйныя контакты з Беларуссю?*

— На сённяшні дзень не. Думаю аднак, што гэта добрая ініцыятыва на будучыню.

— *Кашубы спецыялізуюцца ў вырошчванні трускалак. Ці сёння таксама можна збагаціца на трускалках?*

— Сапраўды — гаворым пра сябе „zagłębie truskawkowe”. У сённяшні час, калі сельская гаспадарка перажывае крэзіс, насы гаспадары маюць праblemsы са збытом трускалак. Сёння іх цана не большая за 2,80 злотых за кілаграм. Перад сезонам мы разлічвалі на 4 зл. Нягледзячы на ўсё, вырошчванне трускалак вельмі падмацоўвае нашу сельскую гаспадарку.

— *У турыстычных даведніках адзначана, што Хмельна мае стогадовую традыцыю турыстычнай дзеянасці. Колькі жыхароў гміны займаеца сёння агратурызмам?*

— На працыягу стагоддзя турызм развіваўся на ўсялякія спосабы. За камуністычных часоў у нас было 12 асяродкаў адпачынку розных прадпрыемстваў. Пасля 1989 года асяродкі прыватызвалі і цяпер яны самі вымушаны змагацца за кліентаў (раней сюды прыязджалі на адпачынак дзякуючы сацыяльным фондам). Калі ідзе пра агратурызм, дык пачаў ён развівацца з 1991 года. На тэрыторыі гміны вялася праграма развіцця агратурызму пад апекай Міністэрства сельскай гаспадаркі. Зараз маем 36 кватэр. Апрача гэтага існуюць прыватныя пансіянаты для турыстаў. Здараючыя часам такія сітуацыі, што сям'я на цэлы сезон перасяляецца ў падвал, каб мець як найбольш месца для турыстаў.

— *Ці выраслі ўжо нейкія фартуны на агратурызме?*

— На жаль, сезон трывае коротка. Нам трэба рабіць ўсё, каб сезон працоўжыць. Бо зараз турысты наведва-

— Цяпер толькі адзін кліент у мяне астаўся. Апошнім, якія прыходзілі пазычыць гроши, я загадаў назначыць тэрмін звароту пазыкі. Яны не стрымалі слова і зараз саромяцца прыходзіць за грашыма. Толькі адзін звяртае заўсёды згодна з дамовай.

— *У мазгах жыхароў закадаваная таксама эстэтыка. Тут столькі прыгожых агародаў, чысцінія. Ці гміна вядзе нейкі конкурс?*

— Хмяляне вельмі дбаюць пра свае агароды, сядзібы. Зразумела, што арганізуем конкурсы, каб мабілізаваць жыхароў, кожны год праводзім конкурс на найпрыгажэйшы агарод, найпрыгажэйшыя кветкі, найлепшую сядзібу. Пазней солтысы і працаўнікі Дома культуры ходзяць па гаспадарках і ацэньваюць працу. Вынікі конкурсу падводзім у час да жынак, у верасні. У Гарчы, дзе жыву, як пачну касіць траву на пана дворку, то і суседзі пачынаюць касіць. Як пачну сам замятаць, то і яны выходзяць замятаць. Проста патрэбныя людзям пазітыўныя прыклады. Месяц таму наш асяродак культуры запрасіў спецыялістку па праектаванні агародаў. Як выявілася, людзі вельмі пасціваліся ініцыятывой. Пыталі пра новыя аздобныя расліны, рагіліся як іх садзіць?

— *Вуліцы Хмельна названы прозвішчамі кашубскіх дзеячаў? Хто і калі пра эта вырашаў?*

— Цікавая справа, бо нашы вуліцы былі так названы яшчэ да 1989 года. У Хмельне не было людзей, якіх хваливалі б кашубскія назвы. Два гады таму ў Мехуціне былі ўведзены двухмоўныя назвы: польскія і кашубскія.

— *Мы мелі гонар працаўніц разам з маладымі краязнаўцамі. Як Вы, як мясцовы аўтарытэт, вайт трэцій ўжо кадэнцыі, ацэньваеце такія формы працы з моладдзю?*

— Гэта ўвогуле фантастычная, добрая для нас усіх праца. Тым больш, што настаўнік, які вядзе гурток, Станіслаў Клімович, родам з Сакольшчыны. Ён тут зрабіў больш для нас чым не адзін кашуб. Цікава, што настаўнікі-кашубы адчуваюць сябе пры ім здамінаванымі. Ён паказаў, што незалежна ад таго адкуль мы родам — лічыцца наша праца, вынікі, то што робім для іншых.

— *Значыць, існуе добры грунт дзеля кашубска-беларускага супрацоўніцтва?*

— Сапраўды, так. Гэта добрая думка на будучыню.

Гутарылі: Ганна Кандрацюк, Ганна Панфілюк, Міхась Сцяпанюк
Фота Ганны Кандрацюк
„Піявіца”, 7-14.06.2000 г., Хмельна

юць нас толькі на тры-чатыры месяцы. А пра поспех новага спосабу на жыццё сведчыць найлепш факт, што агратурызм развіваецца.

— *Адкуль прыязджаюць турысты?*

— Вялікую іх частку складаюць замежныя гасці. У асноўным — немцы. Прывяздаюць англічане, італьянцы, шведы. Калі гаварыць пра Польшчу, дык найбольш маем турыстаў з Сілезіі, апошнім часам прывяздаюць да нас варшавякі. Ну, і, зразумела, у час уік-эндаў жыхары Трыгорада.

— *Ці ў гміне многа беспрацоўных?*

— У пачатку года беспрацоўныя састаўлялі 10-11% насельніцтва, з тым што ва ўмовах вёскі ёсьць многа закаранелага беспрацоўя. У нас, як і ўсюды, ёсьць група людзей, якія ніколі не працаўвалі. Прывра мне пра такое гаварыць, але не ўмее скрыць праўды. Ёсьць людзі, якія з пакалення ў пакаленне не запэцкалі сабе рук працай. Сёння надарылася нагода запісацца ў беспрацоўных і карыстацца гэтым статусам. Ведаю, што калі б я падышло да такога беспрацоўнага і сказаў яму: „Слухай, дам табе дваццаць злотых, толькі замяці вуліцу”, то ён паглядзеў бы на мяне як на дурня.

Сваёй дарогай, я не хацеў бы жыць у краіне, дзе ўвогуле не было бы беспрацоўя. Мы павінны мець закадаваную у мазгах пашану для працы. Баліць мяне, калі адкуваныя людзі не могуць у сваім асяроддзі знайсці працу. Але калі бачу кліентаў, якія прыходзяць пазычыць ад мяне на піва...

— *I вайт Хмельна дае на піва закаранелым беспрацоўным?*

Чарговыя абяцанкі

Чэрвеньская павышэнне пенсій яшчэ раз даказала, як праўячыя колы ставяцца да пенсіянероў. Па-мойму, асноўны віноўнік надта спілай дабаўкі да пенсій — віц-прем’ер Бальцаровіч, які завяраў, што будзе ў нас шасціпрацэнтная інфляцыя. Прагноз не пацвердзіўся. Бальцаровіч падаўся ў адстаўку, а пенсіянерам прыбавілі толькі 14-30 зл.

А цэны растуць у нас быццам грыбы пасля дажджу. Падаражэлі электраэнергія, бензін, павысіліся цэны хлеба.

У Сенаце АВС вяртае адкінутую парламентам трохпрацэнтную стаўку ПДВ на сельскагаспадарчыя працу, у выніку чаго падаражэць усе

харчовыя працу. Што яшчэ нас чакае ў гэтым годзе? Цяжка прадбачыць!

Краёвая рада Саюза польскіх пенсіянероў ужо заявіла пра сваё выступленне да маршалка Сейма ў справе правядзення другога павышэння пенсій у гэтым годзе. Аднак намеснік старшыні ЗУС, Анна Вархоль, ражуча заявила па тэлебачанні, што ніякага павышэння ў гэтым годзе не будзе, бо на гэта няма грошей.

А як будзе ў наступным годзе? Пакажа час. Стайдзі напярэдадні презідэнцкіх і, магчыма, ранейшых парламентарскіх выбараў. Зноў кандыдаты ў парламентары будуть абяцаць паляпшэнне сацыяльных умоў пенсіянероў. Уладзімір Сідарук

Чуюся ў сіле творчага пад'ёму

Радзіўся я ў 1900 годзе, 10 ліпеня старога стылю, у вёсцы Стайрова Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці ў Беларусі ў беднай сялянскай сям'і (зямлі сваёй не мелі). Мая маці працавала батрачкай у двары.

У 1907 годзе жылі мы ў Вільні. Маці аддала мяне ў пачатковую школу

раход войска праз вёску (ішла пяхота, ехала конніца, казакі, артылерыя, або зы). 20 кіламетраў ад нас усталяваліся нямецкія пазіцыі. Прыйехалі ў вёску новыя людзі капаць акопы, пленныя аўстрыйскія салдаты, кіргізы і іншыя нейкія рабочыя. Пайшлі з нашай вёскі людзі з лапатамі і кіркамі на акопы.

цавала мая суседка з вёскі) паехаў я да моў. Стараўся прыйсці дахаты ўначы, каб не бачылі суседзі.

Летняя была нача, на палях даспявала збожжа. Калі падыходзіў да сваёй хаты, сэрца моцна білася ў грудзях. Стаяла яна за вёскай на агародзе, уся патануўшая ў бульбяніку і кветках.

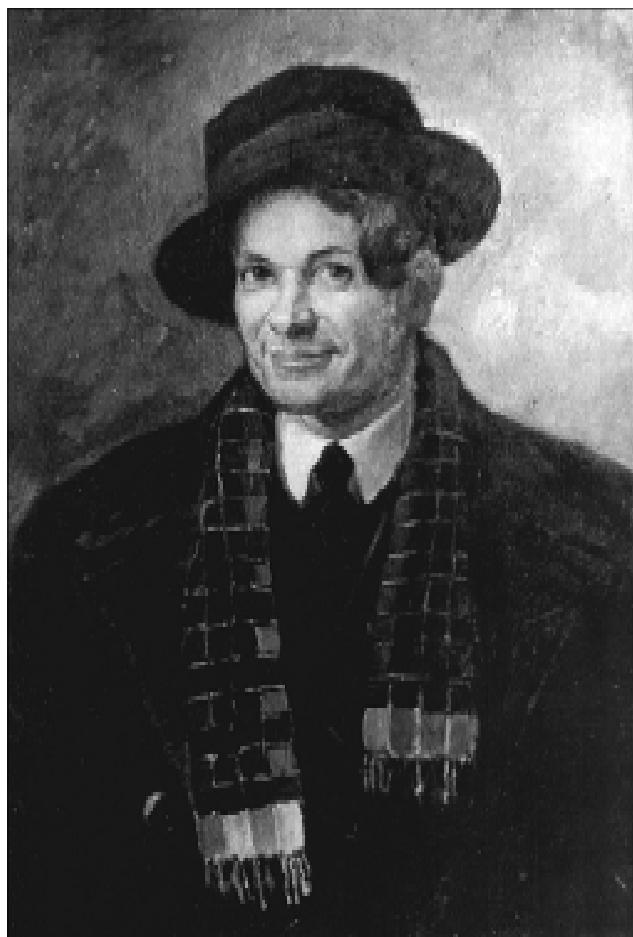
ступіць. Трэба было мець рэкамендаци ю важных асоб, але ў час вайны не хапала там рабочых рук і лягчэй было атрымаль работу.

Была тады і эпідэмія халеры ў Петраградзе. Людзі хварэлі і шмат памірала ад нястачы ежы. Я таксама цяжка хварэў на брушны тыф. Пасля году працы камітэт майстроўні вызначыў мяне, як маладога рабочага, на фабрычныя курсы.

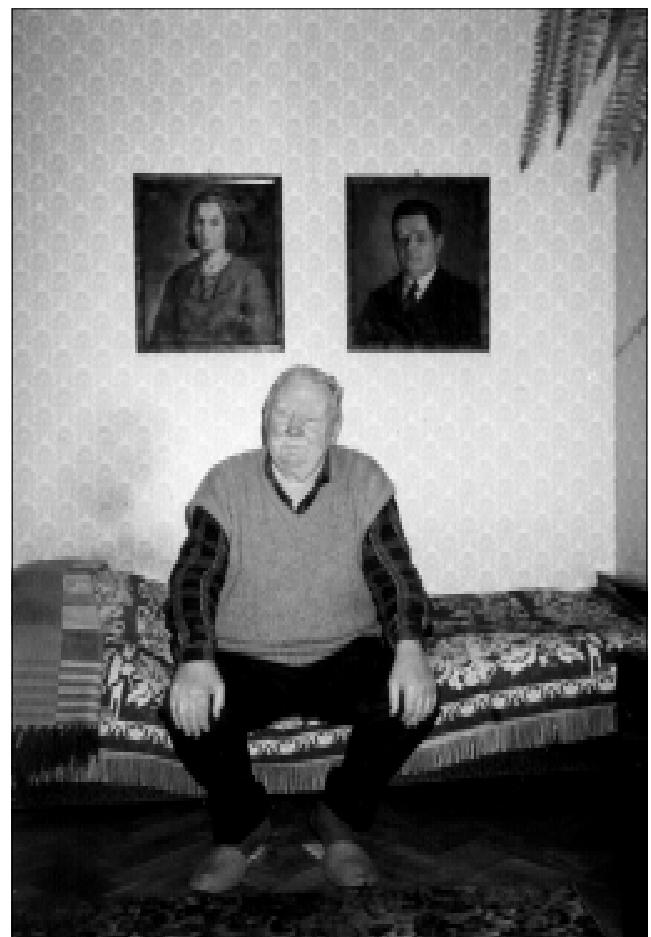
Знаёміўся я там з прадметамі з праграмы сярэдняй школы. Найбольш па-

Партрэт Антона Неканды-Трэнкі. Фота Марка Неканды-Трэнкі.

Аўтапартрэт — 1941 г. З архіва Здзіслава Сергіевіча.

Здзіслаў Сергіевіч (братаак мастака) на фоне партрэтаў сваіх бацькоў. Фота Лены Глагоўскай.

Я. Монтвіла ў францішканскіх мурах. Помню, што на дзіцячых занятках вучыцелька пахваліла мае рэсункі. Гэта было для мяне першы раз, што надоўга асталося ў памяці.

Пасля году вярнуліся мы з Вільні ў Стайрову.

1908-1919 гг.

Пачаткі навукі атрымаў я ў царкоўна-прыхадской школе і ў фабрычнай школе ў Плетарове. Там жа абудзіліся ў мене замілаваніі да рэсунку. Страйшы мой брат, які жыў у Вільні, прысылаў мене каляровыя алоўкі і акварэльныя фарбы, што спраўляла мене вялікую радасць.

Два гады быў я пастухом у гаспадара. Глыбокае ўражанне зрабілі на мене падзеі першай айчыннай вайны: ад'езд мужчын з нашай вёскі на вайну і плач жанчын, а калі прыблізіўся фронт — пе-

1917 год быў для мяне асаблівым. З нашай вёскі збіраліся хлопцы на работу ў Петраград, далучыўся і я. Праводзіла мяне маці ў дарогу ранняю вясною. Жыўшы кутнікамі без сваёй гаспадаркі, недастатак застаўляў шукаць куска хлеба на старане. І так, з глухой вёскі апынуўся ў сталіцы. У першыя дні заварожылі мяне веліч і хараство горада, але праз пару дзён да слёз змаркоўці дахаты.

Прабываючы ў сваіх суседзіях з нашай вёскі, паступіў я ў майстроўню апарату пажаратушыцеляў. У той час вычэрпаны вайной Петраград, перажываў крызіс на прадукты. Цяжка, аднак, пражыць за скупыя заработкаі, але дамоў ехаць было мене сорамна. Суседзі скажуць: „Піцер бакі выщер”, але выхаду не было. Падаўшы заяўку на фабрыку, дзе робяць гроши (там пра-

пасля двух месяцаў ад майго вяртання, атрымаў пісьмо з Петраграда ад маёй суседкі — работніцы. Па яе рэкамендациі прынялі мяне на работу на фабрыку — Экспедыцыю Загатаўлення Гос. Бумаг.

Дома рашылі ехаць, парайоў ехаць і дзядзька, брат маёй маці. Так і сабраўся я другі раз у дарогу, развітаўшыся назаўсёды з вёскай.

У Петраградзе ў туу пару адбываліся вялікія перамены. Не было ўжо цара, ішлі дэмансіяцыі па вуліцах, а на фабрыках мітынгі рабочых. Я, хлапчук з вёскі, слаба разбіраўся ў гэтым. Незразумелым было для мяне значэнне вялікіх падзеяў пралетарскай рэвалюцыі.

Паступіў я ў фабрыку на працу. Рабіла на мяне вялікае ўражанне масавая колькасць папяровых грошай. На гэту фабрыку да вайны нялёгка было па-

дабалісі мне лекцыі рэсавання, дзе звязнуў на мяне ўвагу мастак Андрэй, які нас вучыў і даў мене рэсаваць больш складаны арнамент з гіпсу. Завёў ён нас у Рускі музей, дзе першы раз я ўбачыў сапраўдныя творы мастакоў. Не мог налюбавацца карцінамі „Гібелль Пампей” Брулова і „Фрынай” Сямірадскага. Гэта быў для мяне вялікі дзень, які астаўся ў памяці на ўсё жыццё. Да знямогі хадзіў я па галерэі пакуль зачынілі музей.

У 1919 г. Савецкая армія ўзяла Вільню і стала магчымым мець сувязь з братам. Піша ён да мяне, каб пераезджаў я да яго. І пасля двухгадовага майго прабывання ў Петраградзе, пераехаў я ў Вільню амаль што апошнім цягніком, бо за тры дні ў Вільню прыйшлі польскія войскі.

(працяг будзе)

У 1992 г. адшукала я ў Гданьску сям'ю Каустуся і Альбіна Стэповічаў. Пры першым візіце ў прафесара Гданьскай палітэхнікі Вітаўта Стэповіча пабачыла я карціну, на якой прадстаўлена была зіма. Професар паясніў мене, што купілі яе бацькі ў час вайны ад нейкага вельмі беднага мастака Сергіевіча, каб у гэты спосаб падтрымакаць яго матэрыяльна. Аўтограф мастака, дарэчы, захаваўся на карціне і ўсё жыццё выклікаў цікаўнасць прафесара. Зірнуўшы ў беларускія энцыклапедыі хутка выявілася ўся біяграфічна інфармацыя пра Пятра Сергіевіча, вадомага беларускага мастака. Нарадзіўся ён 27.06 (10.07) 1900 г. у вёсцы Стайрова на Браслаўшчыне. Памёр 1 лістапада 1984 г. у Вільні. Гэтыя крайнія даты абмежавалі творчы шлях мастака заслужанага для трох народаў: беларускага, літоўскага і польскага. Па сведомству выбару ён — беларус, якому прыйшлося жыць і развіваць мастакія крылы ў міжваенны Польшчы пад вокам

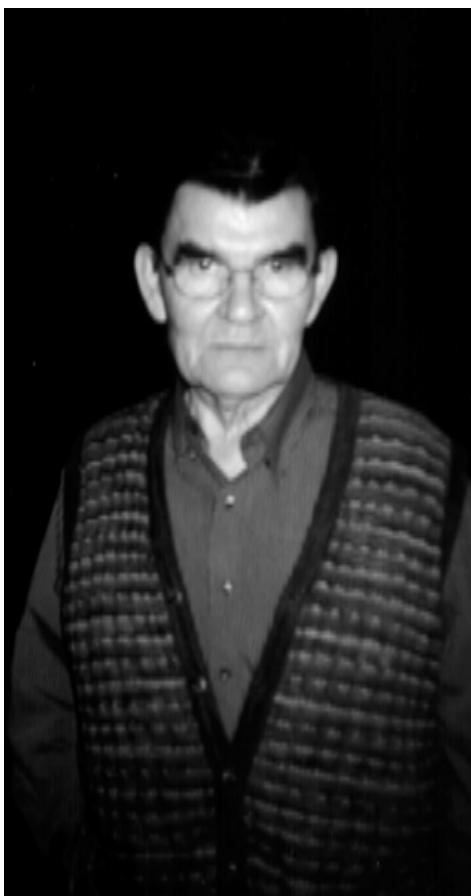
Фердынанда Рушчыца і віленскай мастакай школы. Пасля II сусветнай вайны не падаўся, як уся яго сям'я і знаёмія мастакі, у Польшчу. Астаўся ў літоўскай савецкай Вільні. Вялікая працавітасць была дацэнена ўладамі Літоўскай ССР: быў прызнаным мастаком, атрымаў дом і майстэрню, меў персанальную выстаўку. У 1970 г. беларускі даследчык Арсеній Ліс на ягоны юбілей напісаў біяграфічную кніжку „Пётра Сергіевіч”. Пра мастака пісалася таксама ў беларускім друку ў Польшчы. З нагоды 80-годдзя Віктара Швед пасля наведання мастака ў Вільні прысвяціў яму артыкул у „Беларускім календары” за 1980 г., а „Ніва” паведаміла пра юбілейную выстаўку ў Вільні. На працягу гадоў тыднёвік змяшчаў рэпрадукцыі ягоных прац.

Мая цікаласць да Пятра Сергіевіча выпала на 90-я гады, калі мастака ўжо не было ў жывых. Нечакана для мяне яго карціны знаходзіліся ў прыватных людзей, якіх сям'і былі звязаны з беларускім

працы — падарункі. Бацькі Здзіслава рэпартыраваліся з Вільні ў Гданьск у 1946 г. У Лодзі пасялілася сястра П. Сергіевіча. Сястрыныя дочки захоўваюць больш за 40 прац мастака — партрэтаў і пейзажаў. Ад іх атрымала я таксама гданьскі адрас сям'і Станіславы Сергіевічавай — жонкі мастака. Аліна Ідзікоўская, па прафесіі архітэктар, з пашанай адносіцца да спадчыны дзядзькі. Таксама забялагае яго працы. Ад яе і атрымала я Сергіевічу аўтабіяграфію, напісаную ім у 1960 г. Не давала мене спакою пытанне, з якой жа нагоды П. Сергіевіч яе напісаў. Няўжо на нейкія афіцыйныя ўгодкі? З гэтymi пытаннямі звязнулася я да А. Ліса. Высветлілася: мастак напісаў яе на яго просьбу. Пазней А. Ліс цытаваў яе ў сваёй кніжцы пра П. Сергіевіча. Пойнасцю аўтабіяграфія да гэтай пары не публіковалася. А карціны Пятра Сергіевіча, якія знаходзяцца ў прыватных зборах у Польшчы, чакаюць выставы.

Лена Глагоўская

Чалавек з Тэхаса

Святаслаў Шабовіч.

(2)

Маёнак або хутчэй за ўсё засценак Марцыяна не быў грамадны. Зямлі было няшмат, але дом Шабовіча быў вялікі. Мясцовасць была прыгожая. Стаяла стайні, былі добрыя хлявы, свіран, гумно, вяндлярня, вялікі падвал, свая лазня калі рэчкі. Калісьці там быў палац, але ён даўно згарэў, — спадар Святаслаў Шабовіч задуменна глядзіць на невідочную далъ.

Бацька даглядаў маёнак, а да сена, уборкі збожжа і іншых палявых работ заўсёды наймаў 6-12 чалавек. Але фактычна ўсім тут кіравала бабка, бацькава маці. Не ўзлюбіла яна сваю нявестку, маю маці. А яна і сапраўды была чалавекам гордым і самастойным. Бабуля ж хацела кіраваць маёнакам і жыццём нашай сям'і. Пачала бунтаваць сына.

Першы раз я ўбачыў, як бацька лупчаваў маю маці, калі мне было гады чатыры, успамінае спадар Святаслаў. Павінен вам прызнацца, што відовішча гэта было страшнае. Я спалохаўся не на жарты, схаваўся ў нейкі куток. Сорамна мне гаварыць гэта пра бацьку, але я бачыў, што быў ён у адносінах да маці нядобры. Пасля ўжо так было пастаянна.

Мусіць, прафілу кажуць людзі, што калі хочаш выходзіць замуж за разведзенага — пагавары з яго першай жонкай. У Славікавага бацькі перад яго маці Галія былі ўжо трох жонкі. Мо захахалася яна без памяці, а мо верыла, што з ёю будзе інакш. А тут — чацвёра дзяцей, як гарошак, а муж такі са мі, які быў і раней.

Браты маёй маці, працягвае спадар Шабовіч, не сцярпелі. Далі маёй маці частку „дубавога” — бацькоўскай зямлі і паставілі ёй дом, а таксама выка- палі калодзеж і пабудавалі стайню. Маці пачала там жыць. Яна фактычна разышлася з бацькам, але разводу яны не мелі. Мы, дзеци, засталіся ў маёнаку. Жылі мы з бацькам і яго маці, нашай бабуляй. Яшчэ была нянька. Ка- лі ўжо дом быў гатовы, маці калі-нікалі забірала нас на кароткі час да сябе, але бацька за гэта вельмі злаваўся.

У такім стане застаў нашу сям'ю ваненны трыщасць дзесяты год. Прыйшлі бальшавікі і забралі бацьку ў лагер. Вядома, маёнак калоў людзям вочы, уз-

дыхае спадар Святаслаў. Бацьку ўзялі, а ўсё канфіскавалі яшчэ перад гэтым, пакінуўшы адну карову і каня. Лепшую мэблю з гасцінай вывезлі ў школу ў вёску Сваткі. Я бачыў уласнымі вачыма, як выцягвалі з нашай хаты і пагружалі на машыну. Туды ж перавезлі дом Лёліных бацькоў (толькі ў трыщасць дзесятым была закончана будова!) і адкрылі ў ім другую школу.

Сваткі знаходзіліся ў 1 кіламетры ад нашай сядзібы. Гэта была важная вёска. Там была паўшэхная школа, царква і крама, а пры немцах — беларуская паліцыя (раней была польская паліцыя).

Палякі? Заўсёды нядобра адносіліся да праваслаўных. Касцёла ў нас не было. Але бацька з імі жыў някепска. Памятаю, з камендантам паліцыі яны часта выпівали. Прыйдзілі да нас і настаўнікі-палякі. Яны зніклі, калі прыйшлі рускія. Тады настаўнікі былі беларусамі.

Калі арыштавалі нашага бацьку, маці забрала ў Дубавое, у свой дом, малых сяцёў. Я, як адзінцацігадовы гаспадар, заставаўся ў Марцыянаве з бабуляй. Так, большасць часу я праvodзіў там.

У сорак першым прыйшлі немцы. Бабуля даказала ў беларускую паліцыю, з-за каго забралі яе сына бальшавікі. Адной ночы нехта стукае ў вакно. Кліча бабку. Яна падышла да вакна. Цёмана. Праз вакно выстралі некалькі разоў. Бабуля ўпала, была смяротна паранена. Вечарам яна памерла. Пры гэтым быў я і старэйшы чалавек Раман са Сватак. Ён быў больш сябрам нашай сям'і, чым працоўніком. Ён у нас начаўаў. Яшчэ была ў нас тады маладая кабета, памятаю, што ў яе было няшлюбнае дзіцё, якое было ў некага на вёсцы. Я думаў, што ўсіх нас заб'юць. Але яны толькі ўзламаліся ў другую палавіну дома, робячы выгляд, што прыйшлі зладзея, хаця нічога не ўзялі. Быў год 1942. І было жудасна.

Мама з маймі сёстрамі перайшла ў маёнак. Я быў шчаслівы, што цяпер мы разам. Прайшоў нейкі час, і падобны лёс, як бабулю, напаткай маю маці. Здарылася гэта ў сорак трэцім годзе вясною. Яе застрэлілі партызаны, якіх паявілася шмат у нашых ваколіцах. Яны часта заходзілі да нас, усё пыталіся пра зброю. Час нам убірацца адсюль, казалі. Раз выганялі нас з дома. Кажуць: Ну, як не сказалі, дзе зброя, дык на двор! Мы ўжо былі ў піжамах. Ну, думаю, паб'юць нас. Мы ўжо збіраемся як стаім, у піжамах выходзіць, а яны раптам: добра, заставайцесь, калі б зброя была, дык вы, пэўна, сказали б.

На гэты раз, калі наша маці пайшла ў суседнюю вёску, у свой дом, мы ў Марцыянаве адчуvalі, што з мамай нешта здарылася. Мы бачылі зарыва пажараў. Усё навокал гарэла. Калі маці не вярнулася з Дубавога, нас, дзяцей, забрала сям'я з суседнім вёскам Рудзевічы. Гэтыя людзі ў нас працавалі. Мне было адзінцацігадовы гадоў, я быў найстарэйшы. Фаня была на паўтара года маладзейшшая, Ніна была маладзей за яе на два гады, а наймалодшай з нас, Ірцы, не было больш чатырох гадоў. Унаучы наш дом спалі.

Спадар Святаслаў цяжка ўздыхнуў, быццам адганяючы ад сябе гэтыя жахі мінулага, яго вочы сталі вільготныя. Сястра Лёля расплакалася.

(працяг будзе)

Ада Чачуга
Фота аўтара

Парад дзяцей і моладзі

Парад духавога аркестра са Швецыі.

Парадам па вуліцы 3 Мая і выступленнямі перад будынкам гайнаўскага магістрата вучні падставовых і сярэдніх школ, а таксама гасці са Швецыі адзначылі Дзень дзіцяці. Глядзець выступленні школьніх музычных калектываў і духавых аркестраў наймалодшыя прывялі сваіх бацькоў і бабулю.

Ужо 29 мая г.г. у Гайнаўку прыехалі вучні з Музычнай школы з Даўг-Эд. Члены духавога аркестра, скрыпацыі і акардэністы са Швецыі пабывалі ў Падставовай школе № 6, наведалі белліцэй, дзе харчаваліся. Хадзілі яны на экспкурсіі па Гайнаўцы, ездзілі ў Белавежу, знаёмліся з Белавежскай пушчай і выязджалі ў Музычную школу ў Бельск-Падляшскі.

Гарадскія святкаванні Дня дзіцяці распачаліся парадам духавых аркестраў з Комплексу прафесійных школ з Гайнаўкі і з Музычнай школы ў Даўг-Эд,

а таксама дзяцей з падставовых школ, якія прыйшлі па вуліцы 3 Мая. Перад будынкам гарадскога магістрата гайнаўян вітаў намеснік бурмістра Міраслаў Мордань, а пасля танцавалі і спявалі вучні падставовых школ, калектыў „Зінчіка” з белліцэя, ігралі вучні духавога аркестра з Комплексу прафесійных школ і выступалі скрыпацыі, акардэністы і духавы аркестр з Даўг-Эд.

Гайнаўян віталі шведскіх гасцей іх нацыянальнымі сцягам, развесанымі у час выступленняў. Шведскія вучні таксама выступалі са сваім дзяржаўнымі сцягамі і сцягамі сваёй школы. Мерапрыемства закончылася пусканнем каляровых шараў і спатканнем шведаў з членамі Управы горада. Вучні з Даўг-Эд запрасілі гайнаўскую моладзь наведаць Швецыю.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

У Бельскім белліцэі

Заглянуў я ў апошні дзень навучальнага года ў Бельскі белліцэй пацикавіца, што там новага. Дырэктар ліцэя, Зінаіда Навіцкая, паведаміла мне, што ніякія рашучыя змены ў ліцэі не адбыліся, а толькі невялікія эвалюцыйныя змены, якія прыносяць надзённае жыццё.

На пытанне, куды найболыш ахвотна кіравалі свае крокі сёлетнія выпускнікі, цяжка адказаць, паколькі большасць з іх падала заявы ў некалькі ВНУ і зарана гадаць, куды іх прызначыць адбор.

У Беларусі працягваюцца вучобу будучыя ахвотныя. Двоє выпускнікоў будучыя вывучаць медыцыну, троє англій-

скую мову і адзін — міжнародныя эканамічныя адносіны.

А ў першыя класы ліцэя падалі заяўкі 175 кандыдатаў. Ёсць ахвотныя з вёсак, напрыклад з Кленік, Сакоў каля Кляшчэляў ці Мілейчычы. Многа таксама кандыдатаў з самога Бельска; найбольш, традыцыйна, з „тройкі”. З Пачатковай школы № 4 у ліцэі хоча паступіць 30 вучняў; ёсць ахвотныя і з іншых іншых школ горада. Улічваючы лік кандыдатаў, спадары дырэктар намерана стварыць у новым навучальнym годзе аж пяць першых класаў.

Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Закончыўся турнір

14 чэрвеня г.г. у Супраслі закончыўся Ваяводскі турнір „Моладзь прадухіляе пажары”. Арганізаторамі мерапрыемства былі Ваяводскае праўленне ОСП і Ваяводскае камендатура Дзяржпажарнай пажарнай аховы.

Турнір праводзіўся ў дзвюх катэгорыях: для дзяцей ва ўзросце да 15 гадоў і моладзі да 18 гадоў. Гайнаўскі павет у першай катэгорыі ўзначальвалі Анэта Галімская і Іаанна Гаўрылюк з Дубіч-Царкоўных, а ў другой — Павел Карбоўскі, які атрымаў ва ўзнагароду радыё-прыёмнік і спальны мяшок. Тамаш Баўтрамюк заняў дзесятае месца.

Гайнаўскія прадстаўнікі заваявалі ў першай групе чацвёртае і пятае месцы (першае прыпала вучанцы з Храбалоў Бельскага павета). У групе старэйшых першае месца заваяваў Павел Карбоўскі, які атрымаў ва ўзнагароду радыё-прыёмнік і спальны мяшок. Тамаш Баўтрамюк заняў дзесятае месца.

Гайнаўскія прадстаўнікі заваявалі ў першай групе чацвёртае і пятае месцы (першае прыпала вучанцы з Храбалоў Бельскага павета). У групе старэйшых першае месца заваяваў Павел Карбоўскі, які атрымаў ва ўзнагароду радыё-прыёмнік і спальны мяшок. Тамаш Баўтрамюк заняў дзесятае месца.

Фэстываль Музыкі Маладой Беларусі

Басовішча 2000

Гарадок, Беласточчына, 14-15 ліпеня 2000 г.

На інтэрнэтавскім сайце „Ніва” адкрытая старонка „Басовішча” — <http://www.kurier-poranny.com/niwa/> націснуць спасылку **Басовішча 2000.**

Канець навучальнага года ў Орлі

Пачатковую школу ў Орлі закончылі 25 восьмікласнікі. З пачаткам новага школьнага года прыбудзе 22 дзетак у нулявы клас. Дойдуць таксама гімназісты з Маліннік і Дубіч-Царкоўных. У двух гімназічных класах будуць вучыцца 88 школьнікі. У школе 228 вучняў.

У час канікул моладзь будзе адпачываць, між іншым, у Бяшчадах. Арлянскія сквоты разам з айцом Анатоліем Такаюком будуць ладзіць заняткі на тэму антыалка-гольнай прафілактыкі. Невыпадко-ва — спонсарам паездкі будуць уласнікі канцэсіі на продаж алка-гольных напояў.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Сафійскі сабор

У летапісах гаворыцца, што князь праліў шмат варожай крыві. Але большую частку свайго доўгага валадарання Усяслаў жыў з суседнімі княствамі ў згодзе і займаўся мірнымі клопатамі. Ён загадаў узвесці ў Полацку Сафійскі сабор, які вы, напэўна, ужо бачылі на ма-люнках і фатографіях. Сабор называюць Сафійскім, бо яго збудавалі ў гонар святой Сафіі. У перакладзе з грэцкай мовы гэтае імя азначае „мудрасць”.

Велічны гмах на стромкім беразе ракі будавалі ўсёй грамадой. Гэта быў першы каменны храм у Полацку, а магчыма, і ва ўсёй Белару-

сі. Ён меў сем купалаў з пазалочанымі крыжамі. Знадворку храмы тады не атынкоўвалі і не бялілі, а таму сцены сабора былі не белыя, як сёння, а паласатыя: слай цэглы і камянёў чаргаваліся са слаямі будаўнічай рошчыны.

Услед за будаўнікамі ў сабор прыйшлі мастакі. Яны размалявалі сцены казачна прыгожымі колерамі: залацістым, чырвоным, смарагдава-зялённым... З гэтых малюнкаў, што называюцца фрэскамі, глядзелі святыя ў багатым урачыстым адзенні.

Падлогу майстры выкладлі з роз-накаляровых плітак, і яна была па-добная на дзівосны кілім. У высо-

кія вузкія вокны лілося сонечнае свяло, а са столі галоўнага купала пазіраў з фрэскі сам Ісус Хрыстос.

У Сафійскім саборы не толькі маліліся Богу. Палачане прымалі там замежных паслоў, абвяшчалі вайну і падпісвалі мір, захоўвалі бібліятэку, якую пачаў збіраць яшчэ князь Ізяслав. Прымайстраўваўшыся недзе каля аценца, вучоны манах старанна выводзіў тут радкі Полацкага летапісу. Пад сценамі сабора гараджане збираліся на свае агульныя сходы, што называліся вечам. Там вырашаліся галоўныя дзяржаўныя справы. Вечы магло нават выгнаць князя.

На землях усходніх славянаў Са-фійскія саборы, апрача Полацка, былі яшчэ ў Кіеве і ў Ноўгарадзе — у трох найбольш буйных і магут-

Кашубскі гумар

— Скажы праўду, хто зрабіў тваю хатнюю працу? — спытаў настаўнік.
— Бацька.
— Сам ён гэта зрабіў?
— Не, я яму дапамог.
* * *
— Пан афіцыянт, у мяне толькі дзе-сяць злотых. Што я могу выбраць?
— Іншы рэстаран.

Спевакі з Рыбалаў: Ася Даніловіч, Крыстыян і Эвеліна Бурнос.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

ных гарадах. Полацкі сабор можна назваць сэрцам старажытнабеларускай дзяржавы.

Ворагі Беларусі няраз хацелі разбурыць яго. Сабор давялося некалькі разоў перабудоўваць, і сёння ён зусім не такі, як за князем Усяславам. На пакладзеным у парозе храма вялікім камені старажытныя будаўнікі напісалі свае імёны: Давыд, Тума, Мікула, Копысь... Гэты камень знайшлі археолагі, і ён стаў музеіным экспанатам.

Кожны, хто трапляе ў Полацк, захапляецца прыгажосцю Сафійскага сабора. Палачане з любоўю называюць яго проста Сафіяй або Сафій-кай, а пісьменнікі параўноўваюць з белым караблём, што плавіе ў чистым небе над Дзвіною.

(працяг будзе)

Польска-беларуская крыжаванка № 28

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) дашліце ў „Зорку“. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

▶		Brzdač	▼	Park	Zdanie	Galop
Jan	Posag	▶ ▼		▼		▼
Cerkiew	Cena				—	
Zabawka		▶				
Bierz!	▶				book	
Kokarda			book		book	
				book	book	

Адказ на крыжаванку № 24: Прамова, прапанова, агонь, ар, цана, ахвяра. Праца, прага, апона, манах, конь, во, кава, арфа.

Узнагароды, аўтаручкі, выйгравалі: **Івона Крук** з Катоўкі, **Альжбета Чык-він** і **Ева Ляшкевіч** з Гайнайкі. Віншуем!

Жыве парадія ў клубе

Нядзеля перад Пятроўкай. Перад вясковым Домам культуры ў Рыбалах многа народу. Мерапрыемства не мае тут права пачацца без бацюшкі. За сцэнай апошнія падрыхтоўкі. У клубе, дзе ўжо заняты ўсе месцы, людзі гутараць пра засуху.

Лідзя Мартынюк — загадчыца клуба.

— Ідзе бацюшка! — абвяшаюць у святліцы.

Айцец Рыгор Сасна будзе спецыяльна прывітаны і пасаджаны на фатэлі ў першым радку. Згодна з мясцовым звычаем культурныя мерапрыемствы ладзяць тут пасля багаслужбы ў царкве.

Першыя ў конкурсах

Пані Лідка Мартынюк, жанчына з прамяністай усмешкай, вітае публіку. Найперш на польскай мове, бо сярод сабранных ёсьць госці. Мне, як рэдактара „Зоркі”, прадстаўляе па-свойму.

— Наши дзеци заваявалі многа ўзнагарод, — пералічвае поспехі спадарыня Мартынюк. — Тры тэатральныя калектывы ездзілі ў Кляшчэлі, дзе атрымалі вылучэнне. Выступалі на песеннім агліядзе ў Нараўцы, дзе на дваццаць восем удзельнікаў занялі трэцяе месца. Гэта хіба някепска! А за выступленне ў Гарадку, куды паехалі са старадаўнімі танцамі, атрымалі семнаццаць абрусоў.

Ну, і паездка ў Варшаву разам з „Хлопцамі-рыбалоўцамі” была вялікім поспехам. Публіка надзвычай горача прывітала іх беларускія выступленні.

Пачынаюць з прадшколля

Наймалодшаму акцёру Крыстыяну Бурносу чатыры з паловай годзікі.

У пастаноўцы „Малы коцік” атрымаў галоўную ролю. Крыстыян акуратна навучыўся сваіх дыялогаў. Разам з наймалодшымі навучэнцамі мясцовай школы ездзіў у Кляшчэлі.

— А што гэта за спявачыя дзяўчынкі? — пытаю пра індывидуалкі ў гэтай пастаноўцы.

— Гэта Ася Даніловіч і Эвеліна Бурнос. Абедзве рыбалаўскія. І спявачкі, і акцёркі, і танцоркі, — адзначае з гонарам пані Лідка.

У традыцый мясцовага самадзейнага тэатра тут заўсёды живое і ўнушальнае сцэнічнае афармленне. Адмысловыя касцюмы і рэклімы. Усе выкананыя ўласнымі рукамі. Яны быццам змагаюцца з нерамантаваным, старым будынкамі святліцы. Прамянеюць маладосцю і талентам.

— Заспявай нешта, Крыстыян! — назаўляюць малога дарослыя. Калі хлапчук змагаецца са сваёй нямеласцю, тыя кранаюць яго амбіцыю:

— А што, ты не хлопец-рыбаловец?!

Танцы з Паўлаў

На тэатральныя і танцевальныя заняткі да пані Лідкі прыходзяць малечы, гімназісты, дзяўчата з ліцэяў. Гэтыя апошнія самі развучылі некалькі сучасных танцаў.

— Але не забываєм пра сваю спадчыну. Вось узялі ды навучыліся нашых старадаўніх танцаў — „Выйду на вуліцу”, „Цёмная ночка”, „Яблычка”. Навучыліся ад Анны Раманюк з Паўлаў. Бабуля паказала ім крокі і мелодыю. Далей працавалі самі.

— Мы творча аднесліся да нашых танцаў. Крыху іх разбудавалі. Пазней, калі паказалі іх Анне Раманюк, яна пахваліла нас.

— Крыху не так як мы танцевалі, але хай так астанецца, — парыла.

Зараз гэтыя танцы захапілі ўсіх сабранных у клубе. У іх спалучалася лёгкасць эстэтыкі і прыгажосць мясцовых дзяўчат. Гэтае ўражанне мацавалі каліровыя падляшскія касцюмы, пазычаны ў самадзейнікаў з Рахвалавікі.

„З казацкага роду”

Мала якая вёска на Беласточчынне мае такія культурныя дасягненні як Рыбалы. Тут выдаюцца кніжкі бацюшкі-навукоўца, дзейнічае адзін з самых цікавейшых народных калектывів „Хлопцы-рыбалоўцы”. І вось зараз перад сваёй вясковай публікай, адбылася прамоцыя новай касеты гэтага гурту. Дзень раней „Хлопцы-рыбалоўцы”

Стараадаўнія танцы ў выкананні мясцовых прыгажуну.

„Хлопцы-рыбалоўцы”.

выступалі на Агульнапольскім фестывалі калектывів добраахвотных пажарных каманд у Варшаве.

Новы запіс калектыву спадабаецца ўсім паклонікам падляшска-беларускай бяседнай песні. Апрача вядомых гітаў, як „Крынічанка”, „Грымата” ці „Распрагайце хлопцы коней”, мае тут сучасныя народныя аранжацыі на слова Вольгі Анацік з Ягуштова („Пошоў дід у полі” ці падляшскія варыянты вядомых украінскіх песен). І хайцца ў час выступлення на сцену выйшлі толькі пяцёх спевакоў (трох адсутнічала) канцэрт атрымаўся першакласны. Ад іх бадзёрага, моцнага спеву „ногі самі хадзілі”.

Падарунак на Спаса

Пасля гучных аплодысментуў, якіх не шкадавала публіка сваім самадзе-

нікам, запанаваў прыўзняты настрой свята. Адчувалася лучнасць паміж выступаючымі і гледачамі. Бабулі, пабачыўшы старыя танцы, успаміналі маладосць, маладыя дзяўчата з захапленнем глядзелі выступленне „Хлопцаў-рыбалоўцаў”.

— Гэта быў цудоўны падарунак на запусты перад Пятроўкай, — падзяліўся сваімі ўражаннямі і рэфлексіямі айцец Рыгор. — Жыве мая парафія ў клубе! — пахваліў мясцовых дзеячаў культуры.

Сапраўды, калі народ хоча культуры — жыве ён. Нездарма чыноўнікі з Заблудава называюць Рыбалаўскі клуб сваёй найлепшай гміннай культурнай установай.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Трэба многа псаломічыкаў

У час урачыстага заканчэння навучальнага года ў Школе псаломічыкаў у Гайнавічах, якое адбылося 9 чэрвеня 2000 года, мітрапаліт Варшаўскі і ўсія Польшчы Сава віншаваў выпускнікоў з паспяховай здачай экзаменаў і ўручыў дыпломы.

Дзевяць абітурыентаў, якія закончылі двухгадовую вучобу, прыступілі да заключных экзаменаў, у ходзе якіх трэба было дырыжыраваць хорам з аднакурснікамі і слухачоў першага курса. Пад кіраўніцтвам маладых дырыжораў харысты праспявалі фрагменты Літургіі, Усяничнага дбання і песнопенні. Выпускнікі адказвалі таксама на пытанні па тэалогіі, царкоўнай музыцы і царкоўных уставах. Іх выказванні ацэньвалі камісія, якую саставілі выкладчыкі: дырэктар школы, міт. прат. Міхаіл Негярэвіч, міт. прат. Мікалай Келбашэўскі, міт. прат. Георгій Такарэўскі, прат. Славамір Хвойка і музык-дырыжор Ірынай Лаўрашук. У экзаменах прысутнічалі мітрапаліт Сава, які высока ацаніў узровень пад-

рыхтоўкі выпускнікоў. Мітрапаліт адзначыў, што двухгадовая вучоба дае салідныя падставы да працы з хорамі і кожны сам павінен далей развіваць свае здольнасці. Адразу шэсць абітурыентаў атрымалі прызначэнні на працу ў прыходах, у якіх адбывалі практикі.

— Зараз трэба многа псаломічыкаў і ўсе тыя, якія паспяхова закончиць нашу школу могуць разлічваць на працу ў прыходах, — заяўў дырэктар міт. прат. Міхаіл Негярэвіч. — Звяртаюцца да нас таксама праваслаўныя святары з Канады і Злучаных Штатаў Амерыкі, якія прапануюць выпускнікам працу ў сваіх прыходах. Раней у Польшчы не было школы, якая рыхтавала б псаломічыкаў і таму зараз такое вялікае запатрабаванне, а асаўліва ў вясковых парафіях.

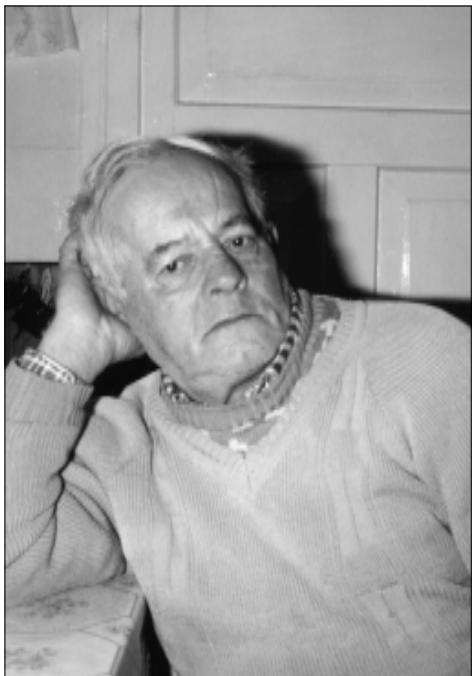
Сёлета на першым курсе вучылася шаснаццаць асоб, неўзабаве будуть прымацца новыя слухачы.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Мітрапаліт Сава, выкладчыкі і выпускнікі Школы псаломічыкаў.

Невясёлае вызваленне

Успаміны Рыгора ІГНАЦЮКА з Пасынак, народжанага ў 1922 годзе.

На прымусовыя работы забралі мяне ў лютым 1943 года. Раней з нашай хаты забралі дзвюх маіх сёстрай і толькі адны старая бацькі дома асталіся. Адрачыся ад вывазкі ў Германію было нельга, бо калі хто хаваўся, таго жандары забралі ў штрафлягер. Я не вельмі хацеў, і загадчык бельскага арбайтсамта, які ехаў у Кёнігсберг да сям'і, завёз мяне туды поездам і здаў у такую ж тамашнюю ўстанову. Адтуль мяне шэф фірмы на работу ўзяў. Фірма называлася *Holzhandlung*; вялікая была — толькі пяць такіх было ў цэлай Германіі, а ўласнік яе жыў у Берліне. Мы на параходы і вагоны дрэва грузілі. Я жыў у бараку ў цэнтры горада, над рэчкай Прэгель. Дзевяноста чалавек нас было, спалі на двух'ярусных ложках пад сценамі, а пасярэдзіне праход быў. У зале стаялі дзве печкі і з апалам клопатаў не было, бо за сеткай з рэдкага дроту ў газоўні былі дровы; стораж там глухі быў і мы бралі дроў колькі хацелі. Недалёка быў пад'ёмны мост, па якім поезд ехаў верхам, а нізам шаша праходзіла; у вайну той мост узарвалі. Як праход прыходзіў, то грузілі і днём, і ноччу, а як вагоны былі, то працавалі ад сёмай да шаснаццатай. Праца цяжкая была, дошкі трэба было на плячах насіць. Кармілі нас дрэнна. Хто ў баўера працаваў, той мог нешта скамбінаваць, а мы елі толькі тое, што нам на талоны дали. Адносяліся да нас дрэнна: некаторых білі, а некаторых, што не слухалі, і ў лагер высыпалі.

Перад вызваленнем нас ганялі су-працтканавая акопы капаць. Праца-валі мы цэлымі днямі на дажджы — тады дажджы лілі — а нямецкія штурмавікі (члены SA) стаялі з дубінкамі і хто слаба капаў, таго білі. Спалі не распранаючыся ў клунях і на вышках. Тады было найгорш. Тры месяцы, пакуль не скаваў мароз, умацоўвалі мы Кёнігсберг. А як зямля замерзла, то нас зноў у Кёнігсберг, у лагер па палонных, загналі і мы там аж да вызвалення былі.

Саветы нас вызвалілі, але невясёлае тое вызваленне было. Яны нас абражалі і дакорвалі, што мы на немца рабілі. І адразу некаторых у штрафныя роты забралі. Вучэння мала было, некаторыя нават страляць не ўмелі, а гналі іх на перадавую як авечак. Бы-

ла гэта другая няволя. Дзяўчат забіралі да сціркі і даення кароў. А быдла стаяла і падала, бо вады не было; аборы адкрытыя стаялі. Нас фарміравалі ў калону і пагналі шашою ў напрамку мора. І як да мора дайшлі, то мусілі вялікі ваенны порт Пілаў браць. Там казармы пад зямлёю былі, а над імі, на зямлі, таполі ў ахват раслі. А ў казармах тых, хаця нізка, суха было. Есці давалі лепш, бо быдла білі, але як вайна скончылася і Амерыка перастала слаць, то ежа паслабела; каб пракарміцца коней дабівалі. Пыталі нас: „Плохо вам?” А вазьмі і прызнайся!

Пры фронце былі спецыяльныя воінскія часці, якія збиралі рабочых і ў запасны полк фарміравалі. Паадбіралі ад нас ўсё — касцюмы і ўсё, што мы мелі. У мяне была валізачка, у ёй былі ручнік, мыла і брытва, і калі я ў лазню ішоў, то савецкі афіцэр яе ад мяне вырваў. Пасля нас па некалькі чалавек, пераважна палякаў, паразылалі, каб уцалелых немцаў бараніць, бо рускія масава гвалтавалі жанчын. А немцы ледзь хадзілі ўжо, а дзеці замарканаыя былі. Выдавалі ім па 350 грамаў хлеба на дзень.

Аднойчы ў ваенным саўгасе зааралі „Сталінкамі” многа поля. І на нямецкія сеўнікі дзяўчат пасадзілі, каб яны на тым полі гарох пасеялі. А яны не ўмелі сеяць і той гарох хутка ім з сеўнікаў высыпаўся. І тых дзяўчат арыштавалі судзіць, ставячы ім у закід, што гарох укралі. Я ўстаў — не баяўся — і кажу:

— З каго ж вы будзеце судзіць? Ці хто ім паказаў, як гарох сеяць? Зайдзіце на поле і гляньце, як ён густа пасеяны! Яны невіноўныя, а калі нават і ўзялі, то кілаграм можа, каб сабе зварыць.

Пайшлі начальнікі на поле, пабачылі, што гарох густа высыпаны і тады давай яны брацца за лейтэнанта-агранома: „Дзе ты быў?” А дзяўчаты тыя ледзь мяне па руках не цалавалі, бо ж ях ад немінучай ссылкі выратаваў.

Аднойчы ямы мы па бомбах заво-зілі. І адзін салдат кажа: *Nas Ёська Сталін заебёт*. Нехта даказаў і зараз таму салдату трэх гады далі. З нікім нельга было пагаварыць, а лагеры ня-віннымі людзьмі забіты былі.

У 1947 годзе мяне звольнілі. Яшчэ ў Ласоснай каля Гродна нас трymалі, там вялікі лагер быў. У капцах па бульбе трymалі нас; пасля месяца то мы ледзь хадзілі. На развітанне палкоўнік гаварыў нам, што Савецкі Саюз добрая краіна, а мы толькі апусцілі галовы і маўчалі.

А цяпер я не могу пераканаць таго польска-нямецкага *Pojednania* ў Варшаве. Колькі я ўжо пасведчання ўм паслаў, і не вераць, што я на прымусовых работах быў! А я ж той Кёнігсберг ім усім паказаў бы. Пры вызваленні мне саветы ўсе дакументы забрали. А лісты з Германіі, якія я пісаў дадому, згарэлі; тут, калі я вярнуўся, адна толькі крапіва расла. І сведкі падпісаліся, і даслаў я ім цэлую кіпу папераў, і не вераць. А як пачыналі, то ў дзве гадзіны раніцы ў чаргу ставалі, чатыры дні ў гарачыні стаялі, усе старэшыя людзі, а яны знуткаваліся з нас. І колькі яны сабе ў Варшаве тых грошей укрунулі!

Запісаў Аляксандр Вярбицкі

За соль можна было ўсё купіць

Успаміны Яна ЧАРНЯЎСКАГА, жыхара вёскі Грабавец у Бельскай гміне, народжанага ў 1914 г.

Мая сям'я апнулася ў бежанстве ў мясцовасці Казбулак у Саратаўскай губерні. Я хадзіў у дзіцячы сад. Вадзілі нас на прагулкі ў звярынец, клуб, на выстаўкі. Было весела, бо малыя былі.

Жылі мы ў цэнтры гарадка. У суботу быў там базар: співы, вішні, грушы, бульба, бараніна, цяляціна там былі. Мы, малыя, зойдзем на базар і пытаем:

— Хазяін, у вас харошыя вішні?

Спрабуем, а купляць не купляем. То працаўцы кричалі на нас: „Ах вы, пачанчыкі!”

Збожжа малацілі так: клалі колам дзве капы снапоў і па тых снапах ганялі запрэжаных у вазы коней; мы, малыя, сядзелі на возе. Пасля салому знімалі, лапатаю падкідалі намалочанае на вецер, каб правеялася, а пасля насыпалі ў плахту, распасцерту ў возе. Безлі гэта ў млын, там высыпалі у такую яму, што побач млына была, а з млына мука, як золата, сыпалася.

Мы, малыя, хадзілі таксама ў алейню, дзе алей са сланчнікаў выціскалі. У сцяне была дзірка, праз якую вераб'і семечкі выбіралі. І мы падлазілі да тae дзіркі, саджалі ў яе руку і таксама ласаваліся тымі семечкамі.

Бацька працаваў працаўцом у краме, прадаваў шнуркі да жняярак. У 1920 годзе, калі пасля рэвалюцыі настала бяды, бо добрым гаспадарам усё забрали, сталі бежанцы выязджаць дадому. Тата купіў каня і воз. Мы ехалі фурманкаю і пехатою ішлі. Цяжка бы-

ло, дарогі палявыя, пясчаныя. Мы везлі соль, а за яе ўсё можна было купіць — за фунт солі можна было купіць пуд аўса. Безлі таксама крыху муки і сухароў. Спыняліся каля лесу і вады. Была ў нас трыножка і на ёй варылі ежу. Крыху і па вёсках хадзілі. Па дарозе да купілі яшчэ аднага каня. Прыехалі бліжэй граніцы. У Слоніме памерла тата-ва мами і там яе пахавалі. Там жа сели мы на поезд, і коней з возам пагрузілі, і ў Бельск прыехалі. Была зіма, у Бельску ляжаў снег.

У вёсцы жылі людзі, якія не выязджалі ў Расію. Наша хата стаяла. Стаялі і хлявы з клуняю, крыху зруйнаваныя і трэба было іх саломаю перакрыць. Цяжка было з харчамі, бо ўсё знішчана было, але за міласцінай мы не хадзілі. Бацька ездзіў за харчамі ў наваколле Цеханоўца, а тут бяды была, бо амаль уся ваколіца была ў Расіі. Бацька меў каня і купляў бурак і бульбу. Тут быў ўярэй, Бруква называўся, — тата яму вазіў тавар і так зарабляў гроши.

З-за Бельска многія праз Грабавец ішлі зарабляць на *polska stronę*. Паслу-жыць там год за цяля і ўжо назад цяля тое вядзе.

У Грабаўцы школа была і я пайшоў у ту юную школу. Як прыехалі, то я папольску нічога не ўмей. Аднойчы я залез на капец, пад якім бульба была, і співаю: *Мы смело в бой пойдём/За власть советов/И как один помрём/В борьбе за это*. Пачуў гэта настаўнік і сказаў мне: *Powiedz ojcu, żeby nie śpiewać, bo i nas tak nie śpiewają*.

Запісаў Аляксандр Вярбицкі

Усіх мелі вывозіць

Успаміны Праскоўі ГРЫГАРУК з Плютыч, народжанай у 1916 годзе.

Навесну 1943 года, калі аўсы перад Вялікаднем сеялі, солтыс вызначыў нашу сям'ю на прымусовыя работы ў Германію. Ён *парычка* ад нас хацеў, а нам жа самім трэба было; пасля, калі людзі сталі вяртацца з прымусовых работ, солтыс той атруціўся.

У вызначаны дзень завезлі нас — мяне, мужа і двах сыноў Уладка і Васю (аднаму было два, а другому чатыры з паловай гадоў) у Вышкі, і адразу ў той жа дзень, у Бельск пад ружжом павезлі. З нашай вёсکі на прымусовыя работы ў Германію былі вызначаны пяць сем'яў. З Бельска поездам павезлі нас у Раственбург (Кентшын). Усадзілі туды, дзе звоздзілі людзей, і тады гаспадары прыехалі і нас разабралі.

Наша сям'я трапіла ў маёнтак Волляўкін — там два гады я з мужыком рабіла. Працавала каля жніва, сена, *картапэль*, каля ўсяго; каля дабытку не працавала. Муж быў канюхом, даглядаў чацвёрку коней а таксама штодзень да работы хадзіў. Былі там яшчэ італьянцы ў капялюшыках, французы, сем'я з Расіі, чатыры сем'і з Гродна і з сёструль трэх сем'яў было.

Жылі мы на *Капэлі*, там кірха побач

стаяла. Займалі мы пакойчык і кухню. Давалі нам *карты* — на дзяцей таксама — на прадукты, я ездзіла ў горад і што было трэба, тое купляла і варыла. Купляла муку і сама хлеб пякла. У горад штодзень самаход з маёнтку ездзіў.

Немцы да нас усяляк адносіліся: як прыходзілася, так і было. Нада мною не знутковаліся, бо я маладая і спрытная ўсюды рады давала.

Як фронт прайшоў, то мужыкоў на Сібір рускія адправілі. А мяне поездам у Гродна павезлі; не хацелі сюды пусціць, бо я ў Расіі, у бежанстве, роджана. Зайшла я ў консульства, а там і саветы, і палякі. Саветы не пускаюць, а палякі гавораць, што беларусаў і так усіх вывозіць будуть.

Адзін стрэлчнік, у якога я была дзяцей пакідала, кажа мне:

— Зараз поезд з дошкамі ў Беласток будзе, там скаваешся. Я стану плячыма, а вы ў дошкі, там ніша ў заднім вагоне ёсць. А як злапаюць, то і так не пасадзяць, бо дзеці малады.

І той добры чалавек мяне пасадзіў, я з дзяцьмі скавалася і так у Беласток прыехала. А муж у Расіі восем месеціў быў, там збадалі яго дакументы і пусцілі; ён яшчэ тут, у 1914 годзе, нарадзіўся.

Запісаў Аляксандр Вярбицкі

Найлепшыя земляробы

У Чыжоўскай гміне да перадавых земляробаў належалі: Ян Адамчук з Чыжоў, Яўген Заброцкі са Збуча ды Мікалай Купрыяновіч і Мікалай Ко-бас з Кленікаў.

У Нарваўскай гміне найлепшымі земляробамі з'яўляюцца Адам Грыня-

віцкі і Юры Семяновіч з Іванкоў, Міраслаў Ярмоцік з Ванева і Веслав Пагажэльскі з Адрынкоў.

Самы вопытны селянін у Гарадоцкай гміне — Уладзімір Лукошык з Гарадка.

(яц)

Найгоршы злодзей — агонь

Як кажуць, найгоршы чалавечы злодзей пакіне хаяць сцэны, а агонь усё заўбярэ з сабою. Барані Божа ад таго, што нядайна, 11 чэрвеня, перажылі жыхары вёскі Чахі-Арлянскія. Праўдзіва пра гэта напісаў журналіст „Нівы” Аляксей Мароз у сваім артыкуле п.з. „Сапраўдане пекла”. Гэта было зямное пекла і агаркі лесу ляцелі і да Дубіч-Царкоўных — па прамой лініі два з паловай кіламетра. Можна было свабодна глядзець на сонца, як у час зацмення, бо ўсё было засланы дымам. А дзень быў сонечны, была жара і дыму паўднёва-ўсходні вецер, які перанёс агонь з палаючага блізкага лесу ў вёску.

Ад чаго ўзнік пажар? Ёсьць некалькі здагадак наконт гэтага, і кожная можа быць слушнай:

— у праезджающим цягніку быў уключаны тормаз і іскры ад яго сыпаліся, як у гарне, а навокал усё сухое;

— нейкія малакасосы-хуліганы забаўляліся ў вагоне петардамі, выкідалі іх з вокан, а яны разрываліся і ад гэтага ўзнік пажар;

— пажар узняк ад злачыннай руکі. Калі так, дык такому дэвіянту месца ў сапраўдным пекле, бо „свядомы” пажар нічук не лепши ад забойства. Падпальщицы ўсюды павінны караць найвышэйшым параграфам, а ў Польшчы з імі толькі бавяцца.

Шчасце ў няшчасці, што пажар выбухнуў не ноччу, а ўдзень. Бо каб унаучы, то цэлая вёска магла б ляжніць ад агню. А дзень днём — з'ехаліся ўміг

пажарнікі зблізу і здалёк і загасілі пажар; уздельнічалі ў гэтым і два самалёты з верталётам. Гасіці лясныя работнікі, жаўнеры, памагалі людзі з наўакольных вёсак.

Калі чалавек сам не перажыве бяды, ён часта бывае наўным і легкадумным. Падумаць трэба: навошта вывозіць у лес адпадкі, у tym ліку разбітае шкло, якое ў час жары кандэнсуе сонечныя прамені і сухая падсцілка лёгка загараєцца. Або, едучы шашою на сваім мотаровары, часта бачу, як з вакон мінаючых мяне самаходаў шафёры выкідаюць тлеючыя недакуркі. На асфальце не ўзнікне пажар, аднак той самы шафёр і на лясной дарозе тое смае зробіць, і пажар гатовы.

Сёлетнія вясна і лета, як на бяду, былі вельмі сухія, не расце трава, збожжа і бульба. Селяніну і без агню горача, бо ён заўсёды пакрыўджены. І цяпер, за сушу, што нас спасцігла, якая нас чакае кампенсацыя — проста смех і здзекі, бо прапануюць нейкія нізкапрацэнтныя крэдыты, якія трэба аддаваць у банк — як не цяпер, то ў чацвер. Крэдыты павінны быць беззваротныя і толькі тады маглі быць кампенсаваць нейкую частку нашай крыўды.

Чым зімою будзем карміць нашы кароўкі? Прыйдзеца прадаваць за бяспечнік. І адно толькі малако дае селяніну нейкі даход, бо больш нічога. Цяжка жыць селяніну паміж молатам і кавадлам.

Мікалай ПАНФЛЮК

чорнымі вачыма і ёй бульбу. Дзяўчына пачала крычаць, а ад страху ўсе яйкі, якія трymала ў руках, пабіла.

— То ж то малпа, дапамажыце, малпа! — кричала і кричала, аднак нікто яе не пачуў.

Малпа паварушылася, а Ніне ажно голас адняло.

Звер паварушыўся яшчэ раз і паволі выйшаў. Малпа ўцякла ў лес, толькі сляды ад яе асталіся.

Ніхто апрача маёй бабулі не бачыў гэтай малпы і не ведаў адкуль яна там паявілася. Мабыць, малпа ўцякла з цырку, які ехаў з Расіі цягніком.

Мая бабуля, калі ўспамінае тое здарэнне, смеецца, але тады было ёй страшна.

Юстына Грыцюк

Галодны звер

Быў 1943 год. Маёй бабулі Ніне было тады 16 гадоў. Яна цяжка працаўала ў полі і калі захацелася ёй есці, пайшла дадому.

— Дарога ў маю хату была доўгая, але галоднаму чалавеку вельмі скарыцілася, — смеецца бабуля.

Яна з'ела трошкі сірві, рэшту схавала ў печ. Потым зачыніла дзвёры хаты і пайшла даваць на абед свінням, курам, сабаку. Вяртаючыся яна ўбачыла адчыненыя дзвёры. Дзяўчына хутка ўляцела ў хату, а там... дзвёры ад печкі адчынены, тайканіца на падлозе, крэслы таксама. Ніне сэрца зледзяяла, калі ўбачыла вялікага, чорнага звяра, які глядзеў на яе вялікім,

Зялёна, ціхая Гайнаўка

У Гайнаўцы многа дрэў і кустарнікі. Патанаюць у зелені вуліцы Ю. Пілсудскага, 3 Мая, Белавежская (на здымку), Парковая, Арміі Краёўай, Беластроўская, Спартовая, С. Баторыя, Варшаўская, Дварцовая, Чыгуначная, Лоўчая. Побач іх расце м.іш. больш сотні стройных векавых дубоў. Ёсьць прыгожы сквер ды бязрозавы парк.

Горад з году ў год прыгажэ. Разбіраючы старыя зруйнаваныя дамы па вуліцы 3 Мая, С. Баторыя і І. Вераб'я. Ад-

навілі атынкоўку шматпавярховых жылых блокаў па вул. 3 Мая. Новых дамоў найбольш пабудавалі па вул. С. Баторыя.

У цэнтры горада — перш-наперш па вул. 3 Мая — паклалі новыя тратуары. Адрамантавалі шмат вуліц: Ліповую, Доўгую, Мілкую, Врублеўскую, Гранічную, Сеўную, Паўднёвую, Гандлёвую і Кароткую.

Прыемна жыць у Гайнаўцы.

Тэкст і фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

дазволіла сабе напісаць адразу другі ліст. Вельмі баюся.

КРЫСЯ

Крыся! Перш за ўсё зоймемся вачыма таго патэнцыяльнага забойцы. Вочы ба-чыць у другога — сляпяя, касавокія ці наогул нездаровыя — няўдача ў справах, ашуканства, крыўда, хвароба і непрыемнасці; ба-чыць чалавека са здаровымі вачыма — удача, поспех у справах і радасць. Вочы таго трышціцігадовага чалавека былі прыгожага колеру, але нейкія выбляклія. Па яго вачах я зразумела, што, нягледзячы на прыгажосць, гэты чалавек — забойца.

Я гляджу на гэтага чалавека, а ён нешта трymае пад курткай. А Божа мой, гэта ж сякера! Толькі я адварнулася на момант, як ён накіраваў сякера на мяне. Я пачала крычаць, клічучы людзей на ратунак. Тады ён кінуў сякера і пачаў мяне тузаць з усіх сіл. Я не паддаюся, бараплюся, як толькі магу.

Рантам бачу,

што ідуць нейкія дзяўчынкі.

Я пачынаю крычаць ім, каб яны ўцякні, бо ў гэтага чалавека ёсьць сякера.

Мучыла мяне думка, што я — старая, мне хутка сорак, але ж яны маладыя, як мая да-чушка, жыццё перад імі. Шкада было б іх.

Я толькі што пісала табе, Астроне, але

зносць і недавер.

Адзінай пацехай для цябе можа быць той факт, што сніць забойцу (ці патэнцыяльнага забойцу, як у тваім сне) — значыць, пазбавіцца ад пагражайчай небяспекі. А сама ж ба-чыць, што дзеесца наво-каціць цябе.

АСТРОН

Варта разважыць

31 мая адзначаўся Сусветны дзень без папяросы. У тэлеперадачах можна было паглядзець цікавыя сустэречы з вядомымі лекарамі. Паслухаваць іх разважанні на тему шкоднасці курэння.

Я паказвае статыстыку, кожны другі мужчына і кожная чацвёртая жанчына залежны ад нікацині. Тытунъ не толькі забірае чалавеку здароўе, але адмоўна ўпльвае на дамашні бюджет кожнага ку-рыльщыка. Падлічыўшы штомесячныя расходы, аказваецца, што за чатыры гады пускаем з дымам якасныя каляровы тэ-

левізар, а на працягу дзесяці гадоў тра-цим аўтамабіль „Чынквачэнта”.

Многія гавораць, што немагчыма па-кінуць курэнне. Гэта няправда. Усё можна зрабіць. Трэба крышачку моцнай волі. А такай многім не хапае.

Вядуща даследаванні над апрацоўкай медыкамента, які дапамог бы чалавеку кі-нуць курэнне. У верасні з'явіцца ў прода-же пілопт, якія дапамогуць курику пазба-віцца нікацинавага голаду. А ці варта ча-каць да верасні? Лепш неадкладна пакі-нуць папяросы!

(у)

Адпачынак над Нараўкай

Нараўчанская гміна з'яўляецца атракцыйным месцам адпачынку. Выра-шаюць аб гэтым прыродныя туры-стычныя фактары, паколькі знаходзіцца яна на тэрыторыі Белавежскага на-цыональнага парку. Турысты могуць наведаць запаведнік Воўчы шлях, Глушэц, Даліна Вялічкай, Гвоздына, Косы Масток, Семяноўка ды помнікі прыроды (больш 60 дрэў, чатыры валауны), вялікае вадасховішча „Семя-ноўка”, даліну ракі Нараўкі, туры-стичныя шляхі, дыдактычную сцежку „Пад дубамі” ў Свінароях з прыго-

жым месцам, дзе можна раскладці агонь ды паставіць палаткі.

Для выгады турыстаў ёсьць шматлікія

крамы, ларкі. У гміне добрая і вялікая

начлежная база. Заначаваць можна

ў кемпінгавых доміках Гміннага асяродка

спорту і адпачынку над ракою ў Нараў-цы, у гасцініцах у Грушках і ў Старым Ляўкове, у агратурыстичных ква-тэрах (між іншым, у Нараўцы). Ка-рыстаючыя імі прыезджыя сем'і, арганіза-ваныя групы і індывідуальныя асобы.

З кожным годам у Нараўку прыяджае

(яш)

“Ніва”

БЕЛАРУСАЙ

У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Міранович.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялысток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>

E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Зrealizowano przy pomocy finansowej Mi-

nisterstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Макс-

мюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-

Свярбуская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Алякс-

андар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свя-

рубская, Міраслава Лукша, Аляксей

Мароз, Ада Чачуга.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая,

Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9,

Bialystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwra-

ca. Zastrzega sobie również prawo skracania

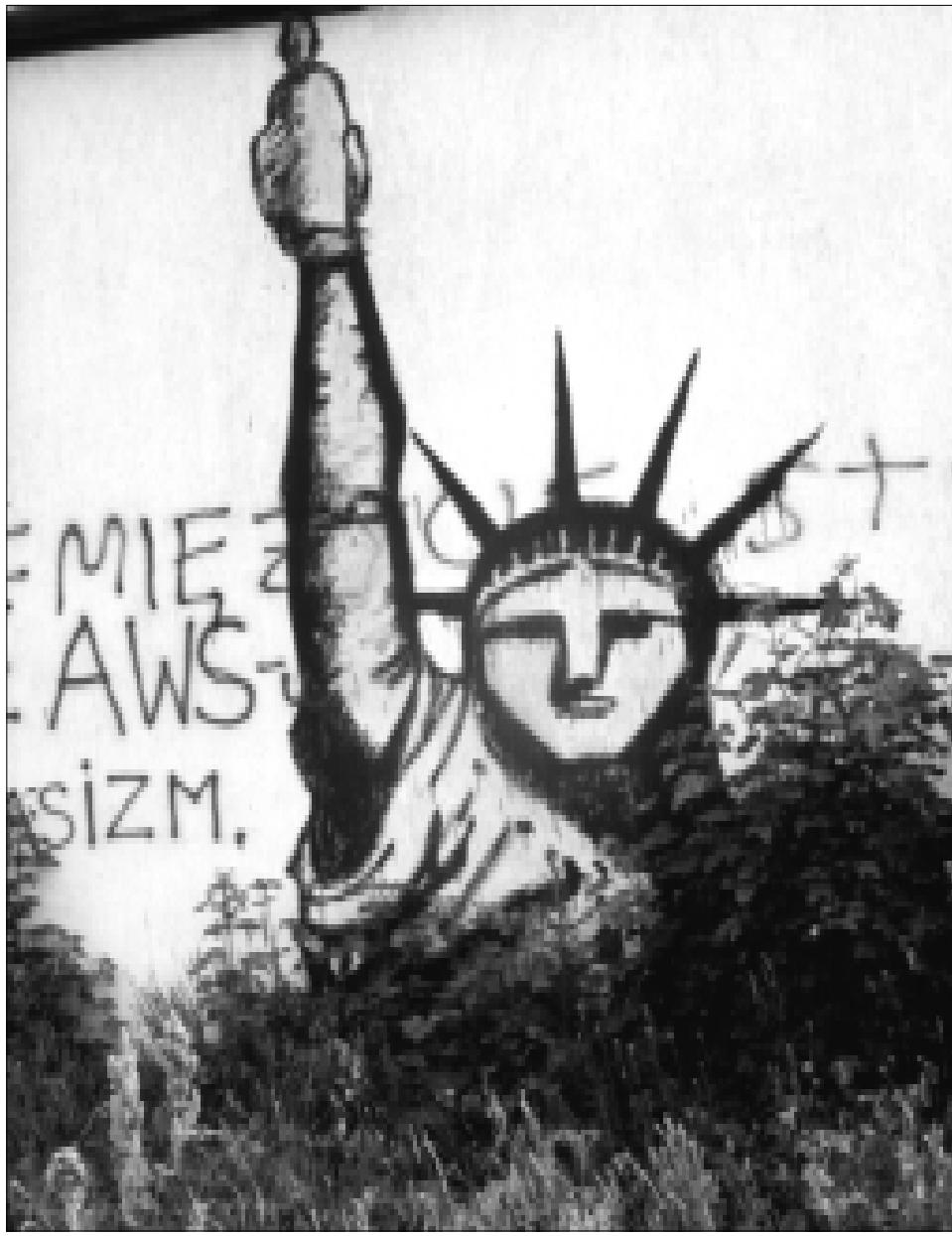
i opracowania redakcyjnego tekstu nie za-

mówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie

ponosi odpowiedzialność.

Prenumer

Ніўка

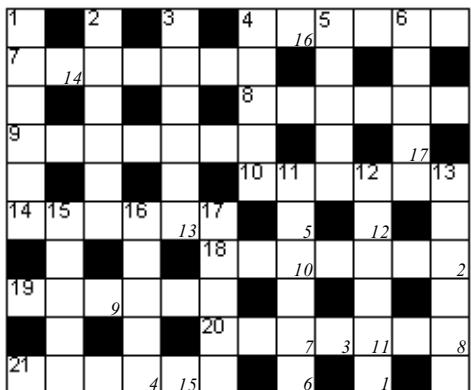
Фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

Праздары ўсяго свету!..

Я зрабіўся як жыхар сусветнае вёскі:
У Еўропе жыву, ды не нашу штаноў польскіх.
Зусім як амерыканец — „гаражных сабак” спажываю,
Слухаю музыку свету, чужое як сваё ўспрымаю,
Смакчу колю і пепсю як ваду з сусветнага крана,
Гарэлкаю рускай свой паласкаю рот зрання
(Гарэлка тая завеца зусім не па-наскаму,
Ды смакуе мне, як і мэну амерыканскому).
Аб’ядналіся ўсе пралетары смакам адзіным.
Войны і рэвалюцыі гэтага так не ўчынілі б.

Вандал АРЛЯНСКИ

Крыжаванка

Гарызантальна: 4. струнны музычны інструмент, 7. грашовая адзінка ў Гандурасе, 8. доўгая паласа вырабленай скury, 9. гара ў Башкіры, 1640 м., 10. Рычард, презідэнт ЗША ў 1969-74 гг., 14. паступовае асяланне збудавання, 18. вітамін А, 19. Цішка (Зміцер Жылуновіч), беларускі пісьменнік і палітык (1887-1937), 20. спецыяліст па конегадоўлі, 21. праваслаўны культаўны будынак.

Вертыкальна: 1. старажытнагрэчаская паэма, 2. мохавае балота, 3. пры-

хільнік містычнага светаразумення, 4. Алекс (Аляксандр Прушынскі), беларускі паэт (1887—1920), 5. горад на Tome, 6. замельнае ўладанне ў ЗША, 11. праўда, сутнасць, 12. сіняя прастора, 13. Эміль, нямецкі мастак (1867-1956), 15. сок хвяёвых раслін, 16. дакраннанне, 17. горад на поўначы Чылі.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 22 нумара

Гарызантальна: Крупа, паплечнік, легат, салон, вяз, хвалько, аравакі, лад, нанка, кесон, адданасць, нацёк.

Вертыкальна: губерня, капыт, аднос, пагулянка, кплівасць, Ліван, Нікан, вол, зад, аканіца, Алдан, касяк.

Рашэнне: Апрані і калок, то будзе як панок.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Міхалу Байко з Беластока і Казіміру Радоніку са Свебадзіцай.

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Учора я правёў з жонка цудоўны вечар у рэстаране.
— Ці іграе там добры аркестр?
— Выдатны! Не чую я ніводнага слова, што яна да мяне гаварыла.

* * *

Гутараць два вудзільшчыкі:

— Колькі ты штук учора злавіў?
— Тры. А ты?
— Менш.
— Дзве?
— Менш.
— Адну?
— Яшчэ менш.

* * *

Ловяць два сябры. Аднаму з іх удаецца выцягнуць вялікага ляшча, які вельмі б’еца і не даецца ўзяцца ў руکі.

— Як тут яго прыкончыць? — пытае.
— Утапі!

* * *

Два сябры ловяць рыбу. Адзін з іх выцягнуў вялікага асятра. Аглядае яго, знімае з кручка і ўкідае ў воду.

— Здурэў! — кричыць сябра. — Чаму гэта зрабіў?

— Пры маіх мізэрных заробках не могу сабе дазволіць на такую роскаш.

* * *

— Насця! Кахаю цябе так, што пайшоў бы за табою ў пекла, а за твой адзіны пацалунак гатоў спаткацца з самім чортам.

— Пагутарым тады з маёй мамай.

* * *

Сустракаюцца два сябры:

— Што чуваць?
— Дрэн! Ужо тыдзень баліць мне горла.

— Не турбуйся, маю рэцэпт! Мне ўчора таксама балела горла. Жонка дзіравала мне адпаведную долю сексу і боль як рукою адняло.

— А ці твая жонка сёння дома?

* * *

Жонка дакарает мужа:

— Перад шлюбам абдорваў ты мяні падаркамі, а цяпер чаму гэтага не робіш?

— А ці ты калі чула, каб рыбак клаў на кручок ласунак, калі рыбка ўжо злойлена?

* * *

— Званіў да цябе сябар, — паведамляе жонка мужа.

— Што ён хацеў?

— Прасіў перадаць табе, што не падзе сёння на рыбалку.

— Чаму?

— Бо ў рэстаране перападлік тавары.

* * *

Рыбак дае жонцы газету:

— Прачытай артыкул пра рыбы. Магла б ты ад іх навучыцца маўчання.

— Найперш ты навучыся ад іх піць толькі ваду.

* * *

Сустракаюцца два сябры:

— Пойдзеш у суботу на рыбалку?
— Не ўмеею лавіць.
— А што ж тут умесьц! Наліваеш і п’еш, наліваеш і п’еш...

* * *

Песіміст аптымісту (панурыста):

— Горш ужо не будзе...

Аптыміст (радасна):

— Будзе, будзе!

* * *

— Гэты ўрач праста цудатворац: на працягу мінuty вылечыў маю жонку!

— Якім чынам?

— Сказаў, што ейная хвароба, гэта праява старасці.

* * *

Гутараць два хлопцы:

— Мой татка вельмі смелы; у яго наўват медаль за адвагу!

— А мой — страшэнны трус. Калі мамы няма дома, дык ён наўрат спаць ідзе да суседкі.

Рок-гіт-парад

РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 16.15 на хваліх Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыняць удзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпанюк. Свае прапанавы можаце дасылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Ciepła 1/7, 15-472 Białystok*) або па электроннай пошце (*radio.racja@poczta.wp.pl* або *stepb@poczta.wp.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальнym выпуску рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інфармацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

13 выпуск, 01.07.2000

1	1	110	Н.Р.М., „Чыстая светлая”
2	3	103	Н.Р.М., „Паветраны шар”
3	6	77	Н.Р.М., „Тры чарапахі”
4	2	74	Крыві, „За туманам”
5	5	72	R.F. Braha, „Тыя чацвёра”
6	11	70	Н.Р.М., „Партызанская”
7	15	69	БАС, „Купалінка”
8	7	68	Кардон, „Айчына”
9	8	67	Н.Р.М., „Бывай”
10	9	63	R.F. Braha, „Чырвоны Гарадок”
11	4	61	R.F. Braha, „Пасаг”
12	13	60	Exist, „Памыліўся”
13	10	59	R.F. Braha, „Рэчанька”
14	16	58	R.F. Braha, „Гетта”
15	14	57	Н.Р.М., „Песня пра каханне”
16	18	55	Уліс, „Радыё Свабода”
17	20	50	Алесюкі, „Беларусачка”
18	12	42	Сінанім, „Не пакінь”
19	17	40	Н.Р.М., „Песня падземных жыхароў”
20	—	32	Рима, „Прывык”

Як галасаваць: песні, якія вам найбольш падабаецца прызнайце 10 балаў, 2 песні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якой дайце 1 бал.